

บทที่ 2

แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ

2.1 แนวคิดว่าด้วยการจ้างงานคนพิการ

ปัจจุบันคนพิการในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรไทย และมีคนพิการจำนวนมากอยู่ในวัยทำงาน แต่คนพิการเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เนื่องจากสังคมยังไม่เปิดโอกาสในการช่วยเหลือให้คนพิการได้ประกอบอาชีพ โดยยังคงมีความเชื่อว่าคนพิการเป็นบุคคลที่บกพร่องไม่สามารถประกอบการทำงานใดได้ และยังเป็นภาระหากรับคนพิการเข้าทำงาน ทำให้คนพิการส่วนใหญ่ไม่มีรายได้และเป็นภาระแก่บรรดาญาติพี่น้องที่ต้องเลี้ยงดู ซึ่งโดยแท้จริงแล้วคนพิการนั้น หากได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่ดี และได้รับการฝึกอาชีพที่เหมาะสมกับประเภทความพิการแล้วก็จะสามารถทำงานได้ดีเหมือนคนปกติทั่วไป แต่ในทางข้อเท็จจริงคนพิการมักจะถูกเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน โดยนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการมักจะปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าทำงาน หรือแม้จะยอมรับคนพิการเข้าทำงานแล้วก็ตาม ก็อาจจะกดค่าแรงหรือไม่พิจารณาเลื่อนขั้นตำแหน่งให้เหมือนคนงานปกติทั่วไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคนพิการยังไม่ได้ได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือในการประกอบอาชีพเท่าที่ควร แม้ปัจจุบันจะมีกฎหมายออกมาคุ้มครองคนพิการมากขึ้นแต่สังคมต้องตระหนักถึงปัญหาของคนพิการเพื่อจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหา และช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตคนพิการให้ดีขึ้น เพื่อคนพิการจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ดีขึ้น

2.1.1 ความหมายของคนพิการ

การที่จะตัดสินว่าผู้ใดจัดอยู่ในประเภท “คนพิการ” หรือไม่นั้น ไม่ได้อยู่ที่ความชัดเจนที่เห็นได้จากสภาพร่างกายเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงส่วนประกอบอื่น ๆ ด้วย เช่น สภาพความเป็นอยู่และการมีอุปกรณ์ใช้ด้วย อย่างไรก็ตามการนิยามของคำว่า “คนพิการ” ซึ่งใช้ในแต่ละที่มีความหมายแตกต่างกันไป คือ คนพิการหมายถึง บุคคลที่ประสบกับข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เนื่องจากความบกพร่องหรือเสียหายทางร่างกาย ความรู้สึก หรือจิตใจ ข้อจำกัดดังกล่าวประกอบกับทัศนคติในทางลบของสังคม ทำให้

บุคคลที่มีความด้อยนั้นมีแนวโน้มที่จะถูกจำกัดในเรื่องความสามารถที่จะพัฒนาศักยภาพและการเลี้ยงชีพของตนได้อย่างเต็มกำลัง แม้ว่าความพิการนั้นอาจไม่มีผลมากนัก ต่อความสามารถในการทำงาน (ฮาร์เบอร์ มัลคอมล์ม, แปลโดย แสง จงสุจิธรรม, 2537)¹

2.1.1.1 การให้ความหมายตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ

การศึกษาความหมายของคำว่า “ความพิการ” (disability) ตามกฎหมายระหว่างประเทศผ่านทางเอกสารระหว่างประเทศนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเอกสารที่เกิดมาจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น เอกสารขององค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) , องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO), องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization , ILO) เป็นต้น ซึ่งเอกสารระหว่างประเทศเหล่านี้ อาจไม่สามารถค้นหาหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของคำว่า “ความพิการ” ได้ละเอียดเท่ากับกฎหมายภายในประเทศ เนื่องจากการกำหนดความหมายนั้นเป็นรายละเอียดซึ่งแต่ละประเทศสามารถที่จะกำหนดตามความเหมาะสมของสภาพประชากรภายในประเทศของตนได้²

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) กล่าวถึงความพิการไว้เมื่อ พ.ศ. 2523 ว่า เป็นความเสียเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดจากความบกพร่องหรือสูญเสียความสามารถ เป็นผลให้บุคคลนั้นไม่อาจแสดงบทบาทหรือกระทำการใดๆ ให้ถึงเกณฑ์หรือสอดคล้องกับวัย เพศ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม³

¹รายงานการวิจัย เรื่อง โอกาสการประกอบอาชีพของผู้พิการ ระยะที่ 2 โดยสาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น.4.

²อธิป จันทนโรจน์, “การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการกับกฎหมายระหว่างประเทศ: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.97.

³เกียรติคุณของประเทศไทยในการดำเนินงานด้านคนพิการ เล่ม 3. “คนพิการ...ชีวิตกำหนดได้”, (สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2547), น.18.

องค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความหมายของความพิการไว้ 3 ระดับ⁴ คือ

1. ความบกพร่อง (Impairment) คือ การสูญเสีย หรือผิดปกติทางจิตใจและทางร่างกาย และการสูญเสียอวัยวะ รูปร่างผิดปกติ หรือสูญเสียการทำงานของอวัยวะ

2. ความพิการ (Disability) หมายถึง การหย่อนความสามารถ อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากความบกพร่องที่ทำให้การใช้ชีวิตผิดปกติไปจากธรรมดาของคนทั่วไป

3. ความเสียเปรียบของแต่ละบุคคล (Handicap) อันเนื่องมาจากความบกพร่องหรือความพิการ อันเป็นการจำกัดและกีดกันการมีชีวิตอย่างปกติสุข ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ อายุ เพศ และปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรมของบุคคลนั้นๆ ความเสียเปรียบคือผลของความสัมพันธระหว่างคนพิการกับสิ่งแวดล้อมย่อมเกิดขึ้น เมื่อคนพิการเผชิญอุปสรรคทางวัฒนธรรม กายภาพ และสังคม ทำให้ไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งเปิดสำหรับคนอื่น ๆ ดังนั้นการเสียเปรียบ จึงหมายถึงการสูญเสีย หรือ การจำกัดโอกาสของคนพิการในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่นในสังคมและชุมชน⁵

ยกตัวอย่าง นาย ก. มีขาเพียงข้างเดียว ทำให้ถูกกีดกันจากกิจกรรมทางสังคม การที่นาย ก. มีขาข้างเดียวนั้น จะเรียกว่ามีความบกพร่อง แต่การที่มีความบกพร่องนั้นทำให้ นาย ก. ถูกกีดกันจากกิจกรรมทางสังคม เรียกว่า การมีข้อบกพร่องนั้นทำให้เกิดข้อเสียเปรียบ และการมีข้อเสียเปรียบนั้นคือ ความพิการ

ต่อมาในปี ค.ศ. 1980 องค์การอนามัยโลกได้ออก International Classification of Impairment, Disabilities, and Handicaps: A manual of classification relating to the consequences of disease เพื่อแบ่งแยกการให้ความหมายอย่างชัดเจนของคำว่า ความบกพร่อง ความพิการ และอุปสรรค โดยมีขอบเขตครอบคลุมในเรื่องของการฟื้นฟูสมรรถภาพ การศึกษา สถิติ นโยบาย กฎหมาย การศึกษาเกี่ยวกับสถิติประชากร สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา ผลที่ได้คือการให้คำนิยามของคำว่า ความพิการ คือ “บุคคลพิการ คือ ทุกคนที่มี

⁴ United Nations, World Programme of Action Concerning Disabled Person, (1983)

⁵ ภัทรพร อ่อนไสว, “ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวในการสร้างพลังศักยภาพของสตรีพิการในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สตรีศึกษา) สำนักบัณฑิตอาสาสมัครมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น.17.

ความบกพร่องทางกาย ทางจิตใจ หรือทางความรู้สึก ไม่ว่าจะมียู้อย่างคงที่หรือเพิ่มขึ้นก็ตาม ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความยากในการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์ หรือการได้รับการจ้างงาน และทำให้บุคคลนั้นต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เสียเปรียบทางสังคม หรือถูก กีดกันทางสังคม”⁶

องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้ให้คำนิยามคนพิการว่า คนพิการ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่ไม่แน่ใจว่าจะสามารถมีชีวิตเยี่ยงคนธรรมดาหรือมีชีวิตในสังคมได้ทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนได้อย่างคนปกติ อันเป็นผลมาจากความบกพร่องในความสามารถทางร่างกาย หรือจิตใจ ไม่ว่าจะมาเป็นมาแต่กำเนิดหรือไม่ก็ตาม⁷

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization : ILO) ได้ให้คำนิยาม “คนพิการ” หมายถึงบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจ จนมีผลกระทบต่อความสามารถและโอกาสที่จะประกอบอาชีพได้⁸

ในองค์การแรงงานระหว่างประเทศมีการออกอนุสัญญาฉบับที่ 159 ว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพและการจ้างงานสำหรับคนพิการ ค.ศ. 1983 (Convention concerning Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons), 1983) เป็นเอกสารที่รับรองสิทธิของคนพิการโดยมีหลักการมุ่งเน้นให้คนพิการมีโอกาสในการประกอบอาชีพ และการจ้างงานในตลาดแรงงาน ได้ให้คำนิยามของคำว่า “คนพิการ” ไว้ว่า บุคคลที่มีโอกาสในการในการสร้างความมั่นคง การรักษาไว้ และการสร้างความก้าวหน้าในอาชีพการงานที่เหมาะสมลดลงอย่างมาก เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย หรือจิตใจที่ปรากฏอย่างชัดเจน⁹

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศว่าด้วยการฟื้นฟูอาชีพและการจ้างงาน (คนพิการ) ฉบับที่ 159 ปี พ.ศ. 2526 ขององค์การแรงงานระหว่าง

⁶ อธิป จันทนโรจน์, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 2*, น. 98.

⁷ วาสนา ตะเกาพงษ์, “การสร้างโอกาสการมีงานทำของคนพิการ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), น.15.

⁸ ภัทรพร อ่อนไสว, *อ้าวแล้ว เชิงอรรถที่ 5*, น.16.

⁹ C159 Vocational Rehabilitation and Employment (Disabled Persons) Convention, 1983, Article 1 (1) For the purposes of this Convention, the term disabled person means an individual whose prospects of securing, retaining and advancing in suitable employment are substantially reduced as a result of a duly recognised physical or mental impairment.

ประเทศ โดย Mr.Kari Tapiola Executive Director of the international Labour Office ได้จดทะเบียนการให้สัตยาบันของประเทศไทยต่ออนุสัญญาดังกล่าว เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2550 ซึ่งจะมีผลบังคับต่อประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 11 ตุลาคม 2551 (12 เดือนนับตั้งแต่วันลงทะเบียน) การเข้าร่วมดังกล่าวนับเป็นการแสดงถึงความตระหนักในการที่จะช่วยเหลือคนพิการทางด้านแรงงานของรัฐ ถือว่าเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อคนพิการอย่างยิ่ง

2.1.1.2 การให้ความหมายตามกฎหมายไทย

ในการศึกษาความหมายของ “ความพิการ” ตามกฎหมายไทย สามารถศึกษาได้จากกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติต่างๆ ซึ่งในกฎหมายแต่ละฉบับนั้นจะใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นเอกภาพในการคุ้มครองคนพิการ แต่อย่างไรก็ตามในแต่ละคำต่างก็มุ่งไปที่คนพิการทั้งสิ้น

ในเบื้องต้นความหมายที่อยู่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ คำว่า “พิการ” หมายถึง เสียอวัยวะ มีแขน มีขา เป็นต้น เสียไปจากสภาพเดิม ส่วนคำว่า “ทุพพลภาพ” หมายถึง หย่อนกำลังความสามารถที่จะประกอบกิจการได้ตามปกติ¹⁰

ความหมายตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยังคงหลักการเหมือนรัฐธรรมนูญฉบับปี 40 โดยมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในบางเรื่องในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ในมาตรา 30¹¹ คือรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติคำว่า “ความพิการ” อย่างชัดเจนอยู่ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งแต่เดิมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา

¹⁰ อธิป จันทนโรจน์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2, น.102.

¹¹ มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

30 พรรคสาม บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” จะเห็นว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 นั้น ไม่ได้กำหนดเหตุแห่งความแตกต่างเรื่องความพิการเอาไว้ แต่ได้กำหนดเหตุเรื่องสภาพร่างกาย หรือสุขภาพเอาไว้ ซึ่งเป็นปัญหาว่าจะสามารถคุ้มครองคนพิการได้ในทุกกรณีหรือไม่ ดังนั้นการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 ได้บัญญัติคำว่า “ความพิการ” ลงไปจึงทำให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากความในมาตรา 30 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แล้ว ในมาตรา 49 เป็นมาตราหนึ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการ ที่ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายจากผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก

ทั้งนี้มาตรา 54 ที่มาจากมาตรา 55 เดิมของรัฐธรรมนูญปี 2540 ที่ระบุว่า บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ในแนว “นโยบายแห่งรัฐ” และมาตรา 80 ที่ระบุว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (1) คุ้มครองและพัฒนาเยาวชนสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษাপฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติการให้ความคุ้มครองแก่คนพิการให้ชัดเจนขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อคนพิการที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ แต่อย่างไรก็ตามในกฎหมายรัฐธรรมนูญของไทยก็มิได้มีการให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคนพิการ ไว้แต่อย่างใด

ความหมายตามกฎหมายหมายพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวกับคนพิการ ซึ่งพระราชบัญญัติแต่ละฉบับจะกำหนดความหมายของคำว่า คนพิการ หรือ ความพิการ ไว้แตกต่างกันไปตามแนวทางหรือวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติแต่ละฉบับว่าจะให้ความคุ้มครองแก่คนพิการรูปแบบไหน อย่างไร ต่อไปจะขอล่าวถึงสองพระราชบัญญัติที่มีการกำหนดขอบเขตของคนพิการไว้ค่อนข้างที่จะชัดเจน ได้แก่

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 บัญญัติว่า “คนพิการ” หมายถึงบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล นอกจากนั้นคณะกรรมการคัดเลือกและจำแนกความต้องการเพื่อการศึกษา (พ.ศ.2543) ได้กำหนดประเภทของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องไว้ 9 ประเภท¹² โดยสรุปดังนี้

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการเห็นตั้งแต่ระดับเล็กน้อยจนถึงตาบอดสนิท อาจแบ่งได้ 2 กลุ่มย่อย คือ

1) คนตาบอด หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นมากจนต้องใช้อ่านอักษรเบลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทป หรือหนังสือเสียง

2) คนเห็นเลือนราง หมายถึง คนที่สูญเสียการเห็นแต่ยังสามารถอ่านอักษรตัวพิมพ์ที่ขยายใหญ่ได้ หรือต้องใช้แว่นขยายอ่าน

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับรุนแรงจนถึงระดับน้อย แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มย่อย ดังนี้

1) คนหูหนวก หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน ไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม โดยทั่วไปหากตรวจวัดการได้ยินจะสูญเสียการได้ยินประมาณ 90 เดซิเบลขึ้นไป หมายถึง คนปกติเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูหนวกจะเริ่มได้ยินเสียงเมื่อเสียงดังมากกว่า 90 เดซิเบล จึงต้องใช้ภาษามือเป็นหลักในการสื่อสาร

2) คนหูตึง หมายถึง คนที่มีการได้ยินเหลืออยู่พอเพียงที่จะรับข้อมูลผ่านทาง การได้ยิน โดยทั่วไปจะใส่เครื่องช่วยฟัง และหากตรวจวัดการได้ยินจะพบว่าการสูญเสียการได้ยินน้อยกว่า 90 เดซิเบลลงมาถึง 26 เดซิเบล หมายถึง คนปกติเริ่มได้ยินเสียง เมื่อเสียงดังไม่เกิน 25 เดซิเบล แต่คนหูตึงจะเริ่มได้ยินเสียงที่ดังมากกว่า 26 เดซิเบลขึ้นไปจนถึง 90 เดซิเบล

¹² วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณฑิรา บุญตัน และอัศพรพรณ ขวัญขึ้น, รายงานการวิจัย “เรื่องการแก้ไขกฎหมายที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบที่จำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ,” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, น.14-17.

3. บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง คนที่มีพัฒนาการช้ากว่าคนทั่วไป เมื่อวัดระดับเชาว์ปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานแล้ว ระดับเชาว์ปัญญาต่ำกว่าคนทั่วไป และความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ทั่วไปอย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่า ทักษะเหล่านี้ ได้แก่ ทักษะการสื่อความหมาย ทักษะทางสังคม ทักษะการใช้สาธารณสมบัติ ทักษะการดูแลตนเอง ทักษะการดำรงชีวิตในบ้าน ทักษะการควบคุมตนเอง ทักษะการใช้เวลารว่างและการทำงาน ซึ่งลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาจะพบตั้งแต่วัยแรกเกิดจนถึงก่อนอายุ 18 ปี

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ หมายถึง คนที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรัง รุนแรง มีความพิการของระบบประสาท มีความลำบากในการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติทั่วไป ทั้งนี้ไม่รวมคนที่มีความบกพร่องทางประสาทสัมผัสตาบอด หรือหูหนวก

5. บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หมายถึง คนที่มีความบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในกระบวนการพื้นฐานทางจิตวิทยาที่เกี่ยวกับความเข้าใจหรือการใช้ภาษา อาจเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน ซึ่งจะมีผลทำให้มีปัญหาในการฟัง การพูด การคิด การอ่าน การเขียน การสะกดหรือการคำนวณ รวมทั้งสภาพความบกพร่องในการรับรู้ สมองได้รับบาดเจ็บ การปฏิบัติงานของสมองสูญเสียไป ซึ่งทำให้มีปัญหาในการอ่านและปัญหาในการเข้าใจภาษา ทั้งนี้ ไม่รวมคนที่มีปัญหาทางการเรียนเนื่องจากสภาพบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว ปัญญาอ่อน ปัญหาทางอารมณ์ หรือความด้อยโอกาสเนื่องจากสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม หรือเศรษฐกิจ

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง คนที่มีความบกพร่องในเรื่องของการออกเสียงพูด เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือคนที่มีความบกพร่องในเรื่องความเข้าใจ และ/หรือการใช้ภาษาพูด การเขียน และ/หรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบของภาษา เนื้อหาของภาษา และหน้าที่ของภาษา เป็นต้น

7. บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ หมายถึง คนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ไม่เป็นที่ยอมรับทางสังคมหรือวัฒนธรรม

8. บุคคลออทิสติก หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการด้านสังคม ภาษา การสื่อความหมาย พฤติกรรม อารมณ์ และจินตนาการ ซึ่งมีสาเหตุเนื่องมาจากการทำงานในหน้าที่บางส่วนของสมองผิดปกติไป และความผิดปกตินี้พบได้ก่อนอายุ 30 เดือน

9. บุคคลพิการซ้อน หมายถึง คนที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน เช่น คนปัญญาอ่อนที่สูญเสียการได้ยิน เป็นต้น

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ได้ให้นิยาม “คนพิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่ง ด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประกาศกำหนด

จะเห็นว่าแนวความคิดของคำว่า “ความพิการ” นี้ ได้มองความพิการไม่ได้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลหรือความบกพร่องของบุคคลด้านเดียว แต่ยังมองถึงปัจเจกบุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกด้วย ซึ่งหากมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีข้อมูลข่าวสารที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ จะทำให้ปัจเจกบุคคลที่มีความบกพร่องนั้น มีความสามารถเข้าถึงได้ เช่น รูปแบบข้อมูลข่าวสารที่เอื้อต่อคนตาบอดในการอ่านให้สามารถเข้าใช้เทคโนโลยีหรือสิ่งอำนวยความสะดวกได้ หรือการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อคนพิการซึ่งเป็นอัมพาตครึ่งตัวให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ เป็นต้น

ตามประกาศของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่องประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการ ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2552 เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 77 ง¹³ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 4 และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. ความพิการทางการเห็น
2. ความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
3. ความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือการเคลื่อนไหวน

¹³ ข้อมูลจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>, 2553

4. ความพิการทางจิตใจ พฤติกรรม หรือออทิสติก
5. ความพิการทางสติปัญญา
6. ความพิการทางการเรียนรู้

นอกจากนี้การให้ความหมายของความพิการ ของคณะผู้วิจัยเรื่อง การแก้ไขกฎหมาย ที่กีดกันคนพิการในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสังคม : ศึกษากรณีกฎหมาย และกฎระเบียบที่จำกัด สิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ ได้ให้คำนิยามว่าหมายถึง บุคคลซึ่งความสามารถถูกจำกัด ในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และการมีส่วนร่วมทางสังคมได้โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจาก มีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา หรือการเรียนรู้ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนิน ชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป¹⁴

เนื่องจากคำจำกัดความของความพิการ หรือ คนพิการของแต่ละสังคมมีความ แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ทศนคติ และประสพการณ์ของแต่ละสังคม นอกจากสังคมแล้ว หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับคนพิการก็กำหนดความหมายของความพิการหรือคนพิการแตกต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานให้บริการแก่คนพิการ

ถ้าจะพิจารณาความหมายของคนพิการในลักษณะกว้าง ๆ “คนพิการ” จะหมายถึง ผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอ จิตใจ จนทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและ ดำเนินชีวิตเช่นเดียวกับคนปกติได้ สำหรับคำว่า “ความพิการ” นั้น หมายถึงความเสียเปรียบของ บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดจากความบกพร่อง ข้อจำกัด และ/หรือการไร้ความสามารถ (disability) ทำให้บุคคลนั้นไม่อาจแสดงบทบาทหรือกระทำการได้เหมาะสมสอดคล้องตาม เพศ สังคม และวัฒนธรรม

การค้นหาคำนิยามของคนพิการนี้ ก็เพื่อที่จะนำไปใช้ในการพิจารณาว่าบุคคลใดบ้าง ถือว่าเป็นคนพิการที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมายห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ที่ บัญญัติในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 หากมีการกระทำ ในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา 15 ซึ่งกระทำ ในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมนี้ ครอบคลุมถึงกระทำในลักษณะที่เป็นการ เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานด้วย

¹⁴วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณเฑียร บุญตัน และอัศวพรธณ ขวัญขึ้น, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 12, น.13.

2.1.2 การจดทะเบียนคนพิการ

การจดทะเบียนคนพิการเป็นการให้บริการของรัฐในเบื้องต้นแก่คนพิการ ที่ทำให้คนพิการได้มีหลักฐานเพื่อแสดงตนว่าเป็นคนพิการที่ประสงค์จะได้รับสิทธิในการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ถือเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่ช่วยส่งเสริมคนพิการให้มีโอกาสได้รับการพัฒนา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคม โดยมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการได้รับสิทธิ ตามมาตรา 20 คนพิการอาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัด ณ สำนักงานทะเบียนกลาง สำนักงานทะเบียนจังหวัด หรือสถานที่อื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

ในกรณีที่คนพิการเป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนไร้ความสามารถ หรือในกรณีที่คนพิการมีสภาพความพิการถึงขั้นไม่สามารถไปยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาลหรือผู้ดูแลคนพิการ แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอแทนก็ได้ แต่ต้องนำหลักฐานว่าเป็นคนพิการไปแสดงต่อนายทะเบียนกลางหรือนายทะเบียนจังหวัด แล้วแต่กรณีด้วย

การยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการและการออกบัตร การกำหนดสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิการขอสวัสดิสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ”

สิทธิตามมาตรา 20 นั้น กำหนดให้ คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ดังต่อไปนี้

1. การบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยกระบวนการทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการ และสื่อส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อปรับสภาพทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือเสริมสร้างสมรรถภาพให้ดีขึ้น ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด

2. การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติหรือแผนการศึกษาแห่งชาติ ตามความเหมาะสมในสถานศึกษาเฉพาะหรือในสถานศึกษาทั่วไป หรือการศึกษาทางเลือก หรือการศึกษานอกระบบโดยให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการให้การสนับสนุนตามความเหมาะสม

3. การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี หรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด

4. การยอมรับและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับคนพิการ

5. การช่วยเหลือให้เข้าถึงนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม การพัฒนาและบริการอันเป็นสาธารณะ ผลลัพธ์ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต การช่วยเหลือทางกฎหมาย และการจัดหาทุนความจำเป็นที่แตกต่างคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

6. ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท ตลอดจนบริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกำหนดในกฎกระทรวง

7. บริการล่ามภาษามือตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

8. สิทธิที่จะนำสัตว์นำทาง เครื่องมือหรืออุปกรณ์นำทาง หรือเครื่องช่วยความพิการใดๆ ติดตัวไปในยานพาหนะหรือสถานที่ใดๆ เพื่อประโยชน์ในการเดินทาง และการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ โดยได้รับการยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม และค่าเช่าเพิ่มเติมสำหรับสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยความพิการดังกล่าว

9. การจัดสวัสดิการเบี้ยความพิการ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

10. การปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย การมีผู้ช่วยคนพิการ หรือการจัดให้มีสวัสดิการอื่นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

จะเห็นว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ได้บัญญัติให้สิทธิประโยชน์ต่อคนพิการเพิ่มขึ้นจากที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยมีการส่งเสริมให้คนพิการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมากขึ้น และอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการในด้านต่างๆ

มากขึ้น ทำให้คนพิการสามารถสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสะดวกสบายขึ้น ทั้งยังสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ดียิ่งขึ้น นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพคนพิการ

ในส่วนของการจ้างงานคนพิการ มีสิทธิในการได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนได้รับการ ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ และบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกเทคโนโลยีหรือความ ช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ

นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ยังบัญญัติให้ความคุ้มครองไปถึงผู้ช่วยคนพิการอีกด้วย เป็นแนวคิดในการให้ความคุ้มครอง คนพิการอย่างครอบคลุม เนื่องจากคนพิการส่วนมากจำเป็นต้องมีผู้ช่วยเหลือในการประกอบ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน จึงควรที่จะให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ที่มาทำหน้าที่ดูแลคนพิการด้วย เช่นกัน โดยผู้ช่วยคนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นค่าบริการ ค่าธรรมเนียม ตาม ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด และผู้ดูแลคนพิการยังมีสิทธิได้รับการให้คำปรึกษา แนะนำ ฝึกอบรมทักษะการเลี้ยงดู การจัดการศึกษา การส่งเสริมอาชีพและการมีงานทำ ตลอดจนความ ช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดใน ระเบียบ

ในกรณีคนพิการที่ไม่มีผู้ดูแลคนพิการ มีสิทธิได้รับการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย และการเลี้ยงดูจากหน่วยงานของรัฐ ในกรณีที่มีสถานสงเคราะห์เอกชนจัดที่อยู่อาศัย และสวัสดิการให้แล้ว รัฐต้องจัดเงินอุดหนุนให้แก่สถานสงเคราะห์เอกชนนั้น ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 กำหนดให้ คนพิการและผู้ดูแลคนพิการมีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี หรือยกเว้นภาษี ตามที่กฎหมาย กำหนด องค์การเอกชนที่จัดให้คนพิการได้รับสิทธิประโยชน์ตามมาตรา นี้ มีสิทธิได้รับการ ลดหย่อนภาษี หรือยกเว้นภาษี เป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนดด้วย

วิธีการจดทะเบียนคนพิการ

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กำหนดให้ คนพิการอาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อนายทะเบียนกลาง หรือนายทะเบียนจังหวัด ณ สำนักงานทะเบียนกลาง สำนักงานทะเบียนจังหวัด หรือสถานที่อื่นตามระเบียบที่คณะกรรมการ

กำหนด ซึ่งปัจจุบันคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติได้มีระเบียบว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการและการออกบัตร การกำหนดสิทธิหรือการเปลี่ยนแปลงสิทธิ การขอสละสิทธิของคนพิการ และอายุบัตรประจำตัวคนพิการ พ.ศ. 2552¹⁵ ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2552 เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 89 ง สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

คุณสมบัติของคนพิการที่ยื่นขอ

ตามระเบียบกำหนดให้ คนพิการเฉพาะมีสัญชาติไทยเท่านั้นให้ยื่นขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้ ส่วนกรณีบุคคลที่ยังไม่แจ้งเกิด หรือเป็นเด็กถูกทอดทิ้ง ทำให้ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือไม่ ให้ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎรก่อน

- คนพิการซึ่งมีสัญชาติไทยและอยู่ในกรุงเทพมหานคร อาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ หรือหน่วยงานภาครัฐอื่นตามที่เลขาธิการประกาศกำหนด

- คนพิการซึ่งมีสัญชาติไทยและอยู่ในจังหวัดอื่น อาจยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรือหน่วยงานภาครัฐอื่นตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดประกาศกำหนด

จะเห็นว่ากฎหมายและระเบียบฉบับใหม่นี้ กำหนดให้คนพิการสามารถเลือกยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวคนพิการได้หลายแห่ง และไม่จำเป็นต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านในท้องที่นั้นๆ สำหรับในกรุงเทพมหานคร ระเบียบกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐต่างๆ สามารถเข้ามาเป็นภาคีในการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการในการรับคำขอได้ และในส่วนภูมิภาคได้ให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดออกประกาศกำหนดให้หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงพยาบาล เข้าร่วมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการอย่างเป็นทางการได้เช่นเดียวกัน

การยื่นคำขอแทนคนพิการ ให้ดำเนินการได้ในกรณีต่อไปนี้

- กรณีที่คนพิการเป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนไร้ความสามารถ
- กรณีที่คนพิการมีสภาพความพิการถึงขั้นไม่สามารถไปยื่นคำขอด้วยตนเองได้

ให้ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแลคนพิการ แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอแทนก็ได้

¹⁵ ข้อมูลจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>, 2553

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการยื่นขอ

การยื่นคำขอมิบัติประจำตัวคนพิการ ให้คนพิการ หรือบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทน ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแลคนพิการ ในกรณีที่คนพิการที่ยื่นคำขอมิบัติประจำตัวคนพิการ เป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถหรือคนไร้ความสามารถ หรือในกรณีที่คนพิการมีสภาพความพิการถึงขั้นไม่สามารถไปยื่นคำขอด้วยตนเองได้ ยื่นคำขอตามแบบที่เลขาธิการกำหนดพร้อมด้วยเอกสารหลักฐาน ดังต่อไปนี้

- 1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการ หรือสำเนาสูติบัตรของคนพิการ
- 2) สำเนาทะเบียนบ้าน (ทร.14) ของคนพิการ
- 3) รูปถ่ายขนาด 1 นิ้ว ถ่ายมาแล้วไม่เกิน 6 เดือน จำนวน 2 รูป
- 4) ใบรับรองความพิการหรือใบรับรองแพทย์ ที่รับรองโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมของสถานพยาบาลของรัฐ หรือสถานพยาบาลเอกชนที่เลขาธิการประกาศกำหนด เว้นแต่กรณีสภาพความพิการที่สามารถเห็นได้โดยประจักษ์ จะไม่ต้องมีเอกสารรับรองความพิการหรือใบรับรองแพทย์ก็ได้ ทั้งนี้ ให้เลขาธิการประกาศกำหนดแบบและรายละเอียดในการปฏิบัติ

ในกรณีที่บุคคลอื่นยื่นคำขอแทนคนพิการให้นำสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้านของบุคคลนั้น และหลักฐานอื่นที่แสดงให้เห็นว่าได้รับมอบอำนาจจากคนพิการหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับคนพิการเนื่องจากเป็นผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแลคนพิการ

ให้สำนักงานหรือหน่วยงานภาครัฐอื่นที่รับคำขอดำเนินการตรวจสอบเอกสารหลักฐานของผู้ยื่นคำขอ แล้วเสนอความเห็นต่อนายทะเบียนเพื่อออกบัตรประจำตัวแก่คนพิการ โดยให้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทและหลักเกณฑ์ความพิการด้วย

สิทธิการอุทธรณ์

ในกรณีที่คนพิการที่ไม่ได้รับความเห็นชอบให้มีบัตรประจำตัวคนพิการ หรือไม่ได้รับความเห็นชอบให้มีบัตรประจำตัวคนพิการใหม่ อาจยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือ ต่อนายทะเบียนกลาง หรือนายทะเบียนจังหวัดซึ่งเป็นสถานที่ยื่นคำขอมิบัติประจำตัวคนพิการนั้น ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับความสั่งไม่ให้มีบัตรดังกล่าว

นายทะเบียนต้องพิจารณาคำอุทธรณ์ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์ดังกล่าว แล้วให้แจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์พร้อมเหตุผลเป็นหนังสือต่อผู้อุทธรณ์ทราบต่อไป โดยคำวินิจฉัยของนายทะเบียนให้เป็นที่สุด

ดังนั้นคำสั่งในการไม่เห็นชอบในการให้มีบัตรประจำตัวคนพิการเป็นคำสั่งทางปกครอง คู่กรณีที่ถูกโต้แย้งสิทธิจึงสามารถดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายได้

อายุบัตรประจำตัวคนพิการ

ให้บัตรประจำตัวคนพิการมีอายุหกปีนับแต่วันที่ออกบัตรให้ถือว่าบัตรประจำตัวคนพิการที่ออกตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เป็นบัตรประจำตัวคนพิการตามระเบียบนี้ จึงใช้ได้จนหมดอายุแล้วจึงยื่นคำขอบัตรประจำตัวคนพิการฉบับใหม่ต่อไป

การยกเลิกบัตรประจำตัวคนพิการ

ในกรณีคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการถึงแก่ความตาย หรือได้รับการแก้ไขฟื้นฟูจนไม่มีสภาพความพิการ หรือมีความประสงค์จะยกเลิกการมีบัตรประจำตัวคนพิการ ให้ผู้มีบัตรประจำตัวคนพิการ หรือผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ ผู้อนุบาล หรือผู้ดูแลคนพิการ แจ้งต่อนายทะเบียนเพื่อจำหน่ายออกจากทะเบียนบัตรประจำตัวคนพิการต่อไป

จากการพิจารณาระเบียบข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่ากฎหมายได้ให้วางระเบียบต่างๆ ในการจดทะเบียนคนพิการไว้อย่างมีหลักมีเกณฑ์ และเพิ่มสถานที่ในการจดทะเบียนคนพิการให้ครอบคลุมพื้นที่มากยิ่งขึ้น เพื่อความสะดวกแก่คนพิการในการจดทะเบียน เนื่องจากเดิมมีพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ในการให้ความคุ้มครองคนพิการให้สามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ของรัฐ แต่ยังพบว่าคนพิการส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพได้

อย่างไรก็ตามหากพิจารณาแล้ว วิธีการจดทะเบียนคนพิการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ในทางข้อเท็จจริงก็ยังคงพบว่าคนพิการยังคงไม่สามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากเมื่อผู้ป่วยที่มีความพิการต้องการได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ต้องดำเนินการโดยให้ผู้ป่วยไปพบแพทย์ที่สถานพยาบาลเพื่อออกเอกสารรับรองความพิการ จากนั้นจึงนำเอกสารรับรองไปติดต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ได้รับสมุดประจำตัวคนพิการ ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญในการดำเนินธุรกรรมสิทธิที่คนพิการควรจะได้รับ อาทิเช่น การขอรับอุปกรณ์ทางการแพทย์ เบี้ยยังชีพ หรือทุนประกอบอาชีพ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่คนพิการจะได้รับการรับรองความพิการต้องใช้ความพยายามในการเดินทางไป

ยังหน่วยบริการเพื่อขอเอกสารรับรองความพิการ และต้องใช้รูปถ่ายในการประกอบการขอเอกสารดังกล่าว หลังจากนั้นคนพิการต้องให้ข้อมูลของตนเองและครอบครัวกับนักสังคมสงเคราะห์ที่ทำหน้าที่จดทะเบียนเพื่อประเมินปัญหาทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านการศึกษา และด้านอาชีพ จึงจะได้รับสมุดประจำตัวคนพิการ จากปัญหาดังกล่าวทำให้คนพิการไม่สามารถเข้าถึงบริการได้ตามที่พระราชบัญญัติกำหนด ทั้งที่คนพิการเหล่านี้เป็นสมาชิกของสังคมที่มีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับบริการเช่นเดียวกับบุคคลปกติธรรมดาทั่วไป¹⁶

ดังนั้นเพื่อลดขั้นตอนและระยะเวลาการเดินทาง จึงมีการดำเนินการรณรงค์การตรวจประเมินและการจดทะเบียนคนพิการรายใหม่ โดยการประสานองค์กรคนพิการร่วมกับหน่วยบริการ ในการจัดบริการตรวจประเมินและจดทะเบียนคนพิการเชิงรุกแบบบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) ซึ่งปัจจุบันได้มีการจัดตั้งศูนย์บริการจดทะเบียนคนพิการแบบเบ็ดเสร็จขึ้นตามโรงพยาบาลต่างๆ เช่น โรงพยาบาลสระบุรี โรงพยาบาลสงขลา เป็นต้น รับจดทะเบียนคนพิการ โดยมีได้ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนรับจดทะเบียนเพราะไม่มีอำนาจตามกฎหมาย แต่ทำหน้าที่รับเรื่องและการรวบรวมหลักฐานต่างๆ ที่ใช้ในการจดทะเบียนคนพิการตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ เมื่อได้หลักฐานครบถ้วนแล้วก็จะออกบัตรประจำตัวคนพิการให้กับคนพิการ และนำส่งเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับคนพิการในการจดทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด ส่งแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการ ต่อไป

ข้อมูลต่างๆ ที่ใช้ในการจดทะเบียนจะถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบาย เพื่อใช้ในการวางแผนงานและการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดบริการให้แก่คนพิการ รวมทั้งนำข้อมูลเกี่ยวกับคนพิการดังกล่าวไปใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับคนพิการ เพื่อพัฒนาการบริการด้านต่างๆ ให้แก่คนพิการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นข้อมูลการจดทะเบียนคนพิการจึงมีความสำคัญในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทุกด้าน¹⁷

¹⁶ ศิริลักษณ์ มาปง, “ การเข้าถึงบริการฟื้นฟูสมรรถภาพของคนพิการภายหลังการจดทะเบียนคนพิการ : ศึกษาเฉพาะศูนย์บริการจดทะเบียนคนพิการแบบเบ็ดเสร็จ โรงพยาบาลสระบุรี ”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น.2.

¹⁷ อัทธายุ อมาตยกุล, “การจ้างงานและการคุ้มครองแรงงานคนพิการตามกฎหมายไทย : ศึกษาภายใต้กรอบอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), น.27.

2.1.3 สถานะการจ้างงานคนพิการในประเทศไทย

การจ้างงานคนพิการในปัจจุบันเมื่อเทียบกับจำนวนพิการทั้งหมดกับคนพิการที่มีงานทำแล้วนั้น จะพบว่าคนพิการส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เนื่องจากคนพิการเหล่านี้ยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน โดยไม่สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐที่มีไว้เพื่อให้ความช่วยเหลือคนพิการในการประกอบอาชีพส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากในสังคมไทยยังมีแนวความคิดที่ว่าคนพิการเป็นคนที่ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน นายจ้างส่วนใหญ่ก็จะไม่รับคนพิการเข้าทำงานในสถานประกอบการของตน หรือหากยอมรับคนพิการเข้าทำงาน อาจจะไม่ให้ค่าตอบแทนหรือสวัสดิการที่เท่าเทียมกับคนปกติทั่วไป ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีกฎหมายบัญญัติส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ โดยกำหนดให้ส่วนราชการและสถานประกอบการเอกชนต่างๆ ต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด แต่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการต่าง ๆ ก็ยังคงหลีกเลี่ยงการรับคนพิการเข้าทำงาน ทำให้คนพิการกลุ่มที่มีความพร้อมในการทำงานไม่มีการจ้างงานทำ กลายเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ ซึ่งหากเราสามารถช่วยเหลือให้คนพิการเหล่านี้มีอาชีพ จะเป็นการช่วยลดปัญหาสังคมและส่งเสริมศักยภาพของคนพิการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.1.3.1 สถิติจำนวนคนพิการ

1. สถิติจำนวนคนพิการตามการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตามสถิติจำนวนคนพิการที่สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.2550 ซึ่งได้สำรวจคนพิการโดยอาศัยนิยามที่สอดคล้องกับนิยาม “ความพิการ” ของICF (International Classification of Functioning, Disability and Health)¹⁸ พบว่ามีจำนวนประชากรที่พิการ

¹⁸ ICF เป็นแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (WHO) และเพื่อกำหนดข้อแนะนำซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนากรอบการทำงานระดับภูมิภาคสำหรับพระราชบัญญัติสำหรับการปรับปรุงสถิติและมาตรการด้านคนพิการในภูมิภาคที่มีต่อทศวรรษของคนพิการในระหว่างปี 2546 - 2555

ความมุ่งหมายโดยรวมของการจัดประเภทของ ICF คือการจัดหาภาษาที่เป็นมาตรฐานและกรอบการทำงานสำหรับหาคำอธิบายของคำว่าสุขภาพและสถานะที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ขอบเขตหลัก (Domains) ที่มีใน ICF อาจเป็นเรื่องขอบเขตด้านสุขภาพ (health

(จากนิยาม “ประชากรที่พิการ” หมายถึง ประชากรที่มีความลำบากหรือปัญหาสุขภาพซึ่งเป็นต่อเนื่องมาตั้งแต่หกเดือนขึ้นไป หรือมีความลำบากในการดูแลตนเอง หรือ มีลักษณะความบกพร่อง) จำนวน 1,871,860 คน จากจำนวนประชากรทั้งประเทศจำนวน 65,566,359 คน หรือคิดเป็น 2.9% ของประชากรทั้งประเทศ¹⁹ โดยมีรายละเอียดของลักษณะความบกพร่องดังนี้

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของประชากรที่พิการ จำแนกตามเพศ และภาค พ.ศ. 2550

เพศ และภาค	จำนวนประชากร	จำนวนประชากรที่พิการ	ร้อยละของประชากรที่พิการ
รวมทั่วราชอาณาจักร	65,566,359	1,871,860	2.9
เพศ			
ชาย	32,179,099	864,028	2.7
หญิง	33,387,261	1,007,832	3.0
ภาค			
กรุงเทพมหานคร	6,890,722	33,392	0.5
ภาคกลาง (ไม่รวม กทม.)	15,967,812	346,028	2.2
ภาคเหนือ	11,698,100	518,624	4.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	22,062,343	772,931	3.5
ภาคใต้	8,947,383	200,885	2.3

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550

domains) และขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ (health-related domains) ขอบเขตเหล่านี้ได้รับการอธิบายในลักษณะของ 1) การทำงานและโครงสร้างของร่างกาย 2) กิจกรรมและการมีส่วนร่วม

¹⁹ ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ www.nso.go.th, 2550

**ตาราง 2 สถิติจำนวนคนพิการจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2550 จำแนกตาม
ลักษณะความบกพร่อง**

ลักษณะความบกพร่อง	รวม
สายตาเลือนราง 2ข้าง	293,840
มีลักษณะความบกพร่อง มากกว่า 1 ประเภท	245,601
สายตาเลือนรางข้างเดียว	136,958
หูตึง 2 ข้าง	125,297
อัมพฤกษ์	120,215
แขน ขา ลีบ/เหยียดงอไม่ได้	105,538
แขน ขา มือ ลำตัว คอ งอเกร็ง โกง กระตุก สั่น	97,651
ตาบอดข้างเดียว	72,888
หูตึงข้างเดียว	62,180
ปัญญาอ่อน	57,192
โรคจิต/วิกลจริต	56,948
อัมพาต	44,749
ใบ้	40,953
ตาบอด 2 ข้าง	39,645
หูหนวก 2 ข้าง	38,380
สมองพิการ หรือ ซี พี	29,841
แขนขา/ด้วน	23,777
บกพร่องทางการเรียนรู้	19,808
นิ้วมือขาด/ด้วน	19,074
หูหนวกข้างเดียว	17,187
พุดผิดปกติ	16,370
เท้าปุก เท้าตะแคง เท้ากลับ	12,692
สื่อความหมายไม่ได้เพราะสมองถูกกระทบกระเทือน	10,788
ออทิสติก	9,420
สมองพิการแต่กำเนิดจนสื่อความหมายไม่ได้	9,036
มือขาด/ด้วน	7,601
ขาขาด/ด้วน	7,509
สื่อความด้วยการพูดและการฟังไม่ได้	7,031
ปากแหว่ง และ/ หรือเพดานโหว่	6,560
นิ้วเท้าขาด/ด้วน	6,320
ศีรษะใหญ่เกินปกติ	1,218
อื่น ๆ	68,626
ไม่ทราบ	145

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550

2. สถิติจำนวนคนพิการตามการจดทะเบียน²⁰

ตามสถิติการจดทะเบียนคนพิการตามประเภทความพิการของสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ (ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2537 ถึง 29 กุมภาพันธ์ 2551) พบว่า มีคนพิการที่มาจดทะเบียนคนพิการจำนวน 756,606 คน โดยเป็นคนพิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหวมากที่สุด คือมีจำนวน 366,148 คน (48.40%) คนพิการทางการได้ยินหรือการสื่อความหมาย จำนวน 103,530 คน (13.68%) คนพิการทางสติปัญญาหรือการเรียนรู้ จำนวน 95,670 คน (12.64%) คนพิการทางการมองเห็น จำนวน 78,946 คน (10.44%) คนพิการทางจิตใจหรือพฤติกรรม จำนวน 38,771 คน (ร้อยละ 5.12%) คนพิการที่มีความพิการซ้อน จำนวน 68,474 คน (9.05%) นอกนั้นเป็นคนพิการที่ข้อมูลไม่ได้ระบุความพิการ จำนวน 5,067 คน (0.67%) จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้น สามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 สถิติการจดทะเบียนคนพิการทั่วประเทศตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2537 ถึง 29 กุมภาพันธ์ 2551

ที่	ภาค	ประเภทความพิการ							ยอดรวม
		ทางการมองเห็น	ทางการได้ยิน	ทางกาย	ทางจิตใจ	ทางสติปัญญา	ความพิการซ้อน	ไม่ระบุความพิการ	
1	กรุงเทพ	3,044	7,021	16,180	1,498	5,117	3,803	65	36,728
2	ภาคกลางและภาคตะวันออก	12,801	20,226	90,826	8,012	20,731	18,333	608	171,537
3	ภาคเหนือ	17,282	24,552	85,675	7,846	21,164	15,552	1,185	173,256
4	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	38,801	37,863	133,704	17,771	36,403	21,075	2,756	288,373
5	ภาคใต้	7,018	13,868	39,763	3,644	12,255	9,711	453	86,712
ยอดรวม		78,946	103,530	366,148	38,771	95,670	68,474	5,067	<u>756,606</u>
คิดเป็นร้อยละ		10.44	13.68	48.40	5.12	12.64	9.05	0.67	100.00

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2550

²⁰ ข้อมูลจาก <http://www.nep.go.th/>

2.1.3.2 สถิติสภาวะการมีงานทำของคนพิการ

ตามสถิติจำนวนคนพิการ ที่สำรวจโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อปี พ.ศ.2550 พบว่าทั่วประเทศ มีจำนวนประชากรวัยทำงานที่มีอายุ 15 ขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 50,824,205 คน ในจำนวนนี้มีประชากรที่พิการจำนวน 1,815,630 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มิงานทำ 638,994 คน (ร้อยละ 35.2 ของจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป) และเป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงานจำนวน 1,176,636 คน (ร้อยละ 64.8 ของจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป) โดยในกลุ่มผู้ทำงานนั้นเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและประมงมากที่สุด (ร้อยละ 55.24 ของจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ) รองลงมา มีอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขาย การให้บริการ และผู้ใช้แรงงาน (ร้อยละ 13.5 ของจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ) ซึ่งจากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางต่อไปนี้²¹

ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอาชีพ ทัวราชอาณาจักร พ.ศ.2550

อาชีพ	จำนวนประชากรที่พิการ		จำนวนประชากรทั้งหมด	
	หน่วย :คน	หน่วย : %	หน่วย :คน	หน่วย : %
ผู้มีงานทำ	638,994	100	37,706,845	100
-ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและประมง	352,940	55.24	14,103,216	36.67
-อาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆในด้านการขาย การให้บริการและผู้ใช้แรงงาน	86,282	13.5	4,774,091	12.41
-ผู้ปฏิบัติงานในด้านธุรกิจด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง	64,017	10.01	3,998,805	10.4
-พนักงานบริการและพนักงานขายในร้านค้าและตลาด	56,620	8.9	4,891,362	12.7

²¹ ข้อมูลจาก www.m-society.go.th

อาชีพ	จำนวนประชากรที่พิการ		จำนวนประชากรทั้งหมด	
	หน่วย : คน	หน่วย : %	หน่วย : คน	หน่วย : %
-ผู้บัญญัติกฎหมาย ข้าราชการระดับอาวุโส และผู้จัดการ	49,770	7.8	2,411,416	6.27
-ผู้ปฏิบัติงานเครื่องจักรโรงงานและ ผู้ปฏิบัติงานด้านการประกอบเครื่องจักร	14,058	2.2	3,170,401	8.25
-ช่างเทคนิคสาขาต่างๆ และผู้ประกอบวิชาชีพ อื่นๆที่เกี่ยวข้อง	7,111	1.11	1,540,053	4
-ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่างๆ	4,455	0.7	1,313,091	3.41
-เสมียน	3,504	0.5	1,383,569	3.6
-ผู้ปฏิบัติงานที่จัดจำแนกอาชีพไม่ได้หรือ ทำงานไม่ทราบอาชีพ	193	0.03	95,729	0.25
-กองกำลังทหารติดอาวุธต่างๆ	44	0.007	25,113	0.25
ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ	1,176,636		13,090,144	
ไม่ทราบ	-		27,216	
รวม	1,815,630		50,824,205	

ที่มา : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550

โดยในจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำตามตาราง 4 ข้างต้น หากจำแนกลักษณะงานตามประเภทอุตสาหกรรม จะเห็นได้ว่าประชากรที่พิการส่วนใหญ่ทำงานในงานเกษตรกรรม การค้าสัตว์ การป่าไม้และการประมง จำนวน 419,271 คน รองลงมาคืองานขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซมรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือนจำนวน 70,741คน²² จากข้อมูลทีกล่าวนมาข้างต้น สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 5 ในหน้าถัดไป

²² เพิ่งอ้าง.

ตาราง 5 แสดงจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามอุตสาหกรรม ทศวรรษอาณัติ พ.ศ.2550

อุตสาหกรรม	จำนวนประชากรที่พิการ	
	หน่วย : คน	หน่วย : %
-เกษตรกรรม การล่าสัตว์ การป่าไม้ และการประมง	419,271	67.08
-การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคล และของใช้ในครัวเรือน	70,741	11.32
-การผลิต	59,846	9.57
-การก่อสร้าง	24,579	3.93
-โรงแรมและภัตตาคาร	21,204	3.39
-กิจกรรมด้านการบริการชุมชน สังคม และการบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	10,778	1.72
-การบริหารราชการ และการป้องกันประเทศ รวมทั้งการ ประกันสังคมภาคบังคับ	7,899	1.26
-การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	5,324	0.85
-งานด้านสุขภาพและงานด้านสังคมสงเคราะห์	4,541	0.72
-กิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และกิจกรรมทาง ธุรกิจ	4,306	0.69
-ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	4,238	6.78
-การศึกษา	3,248	0.51
-การเป็นตัวกลางทางการเงิน	1,148	0.18
-การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	918	0.15
-การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา		0.13
-ไม่ทราบ	797	0.03
-องค์การระหว่างประเทศและองค์การต่างประเทศอื่น ๆ และ สมาชิก	158	0
	-	
รวม	638,994	100

ที่มา : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โดยในจำนวนดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบธุรกิจของตนเอง (จำนวน 298,002 คน) รองลงมาคือ เป็นผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือน (จำนวน 165,310 คน) และเป็นลูกจ้างเอกชน จำนวน 131,052 คน เป็นลูกจ้างรัฐบาล จำนวน 15,309 คน เป็นลูกจ้างรัฐวิสาหกิจจำนวน

904 คน รวมแล้วเป็นลูกจ้างจำนวนทั้งสิ้น 147,265 คน²³ จากข้อมูลทีกล่าวนมาข้างต้น สามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 แสดงจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามสถานภาพการทำงาน ทศวรรษอาณัติ พ.ศ.2550

สถานภาพการทำงาน	จำนวนประชากรที่พิการ	
	หน่วย : คน	หน่วย : %
ผู้ประกอบการธุรกิจของตนเอง	298,002	47.68
ผู้ช่วยธุรกิจของครัวเรือน	165,310	26.45
ลูกจ้างเอกชน	131,052	20.97
นายจ้าง	27,552	4.41
ลูกจ้างรัฐบาล	15,309	2.45
ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ	904	0.14
สมาชิกของการรวมกลุ่มผู้ผลิต	751	0.12
ผู้ที่ไม่สามารถจำแนกสถานภาพการทำงานได้	102	0.02
ไม่ทราบ	12	0.002
รวม	<u>638,994</u>	<u>100</u>

ที่มา : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ในจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ มักมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างต่ำ โดยส่วนใหญ่ จำนวน 337,063 คน (ร้อยละ 77.95 ของประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 4,000 บาท²⁴ จากข้อมูลทีกล่าวนมาข้างต้น สามารถแสดงรายละเอียดได้ ดังตารางที่ 7

²³ เฟิงอ้าง.

²⁴ เฟิงอ้าง.

ตาราง 7 แสดงจำนวนประชากรที่พิการอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่มีงานทำ จำแนกตามรายได้ที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยต่อเดือนทั่วราชอาณาจักร พ.ศ.2550

รายได้ที่เป็นตัวเงินเฉลี่ยต่อเดือน หน่วย : บาท	รวม	
	หน่วย : คน	หน่วย : %
ไม่มีรายได้	33,875	7.11
น้อยกว่า 750	44,123	9.3
750 - 1,500	73,488	15.43
1,501 - 2,000	50,452	10.6
2,001 - 2,500	26,615	5.6
2,501 - 3,000	57,125	12
3,001 - 4,000	51,385	10.8
4,001 - 5,000	51,105	10.73
5,001 - 6,000	23,779	5
6,001 - 7,000	10,864	2.28
7,001 - 8,000	9,673	2.03
8,001 - 9,000	5,816	1.22
9,001 - 10,000	8,999	1.89
10,001 - 15,000	11,305	0.27
15,001 - 20,000	5,917	1.24
มากกว่า 20,000	7,724	1.62
ไม่ทราบ	1,439	0.3
รวม	473,684	100

ที่มา : ข้อมูลสถิติจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2551

จะเห็นได้ว่า คนพิการส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ มีเพียงคนพิการส่วนน้อยเท่านั้นที่มีอาชีพ โดยส่วนใหญ่เป็นอาชีพด้านการเกษตรและประมง รองลงมาคือ การขาย การให้บริการ และการใช้แรงงาน ซึ่งโดยมากแล้ว มักเป็นการประกอบธุรกิจของตนเอง หรือ ช่วยธุรกิจของที่บ้านมากกว่าจะเป็นลูกจ้าง สาเหตุหนึ่งอาจเป็นเพราะคนพิการส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาน้อยหรือไม่ได้รับการศึกษาเลย ทำให้โอกาสที่จะถูกจ้างงานมีน้อยลง นอกจากนี้ยังพบว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการต่าง ๆ ยังไม่ให้ความร่วมมือในการรับคนพิการเข้า

ทำงาน แม้ว่าเดิมมาตรา 17 (2) แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 จะได้กำหนดให้มีการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ กล่าวคือ กฎกระทรวง (พ.ศ.2537) กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่มีลูกจ้างตั้งแต่สองร้อยคนขึ้นไปต้องรับคนพิการเข้าทำงาน ในอัตราคนพิการหนึ่งคนต่อลูกจ้างทุกสองร้อยคน และเศษของสองร้อยคน ถ้าเกินหนึ่งร้อยคนต้องรับคนพิการหนึ่งคน พบว่าแม้จะมีการกำหนดให้นายจ้างหรือสถานประกอบการต้องรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วน 200 : 1 นั้น ข้อเท็จจริงพบว่าสถานประกอบการยังไม่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้

ตาราง 8 จำนวนสถานประกอบการปฏิบัติ และไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

สถานประกอบการ (แห่ง)	ปีงบประมาณ		
	2550	2551	2552
มีลูกจ้าง 200 คนขึ้นไป	6,312	6,631	6,547
ที่ปฏิบัติตามกฎหมาย	3,408 (53.99%)	3,594 (54.19%)	4,296 (65.60%)
ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย	2,904 (46.01%)	3,037 (45.81%)	2,251 (34.40%)

หมายเหตุ มีสถานประกอบการเลือกส่งเงินเข้ากองทุนในปี 2552 จำนวน 910 แห่ง เป็นเงินจำนวน 89.66 ล้านบาท, ในปี 2551 มีจำนวน 878 แห่ง จำนวน 78.20 ล้านบาท และในปี 2550 จำนวน 775 แห่ง จำนวน 68.26 ล้านบาท

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าสถานประกอบการมีการปฏิบัติตามกฎหมายเพิ่มขึ้นในแต่ละปี แต่อย่างไรก็ตามยังมีคนพิการอีกจำนวนมากที่ศักยภาพเพียงพอในการทำงานแต่ไม่ได้รับการจ้างงาน โดยนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการมักเลือกวิธีการที่จะส่งเงินเข้ากองทุนแทนการรับคนพิการเข้าทำงาน เนื่องจากเห็นว่าคนพิการไม่สามารถทำงานไม่เทียบเท่ากับคนปกติทั่วไป ทั้งยังเห็นว่าการรับคนพิการเข้ามาทำงานเป็นการสร้างภาระให้กับนายจ้างที่จะต้องจัดสิ่ง

อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ หรือต้องปรับอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการทำงานของคนพิการ ทำให้คนพิการส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการทำงาน

ตาราง 9 สถานการณ์การจ้างงานและการปฏิบัติตามกฎหมาย

รายละเอียด	หน่วย นับ	ปีงบประมาณ								
		2550			2551			2552		
		กทม.	ภูมิภาค	รวม	กทม.	ภูมิภาค	รวม	กทม.	ภูมิภาค	รวม
สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 200 คนขึ้นไป	แห่ง	1,947	4,365	6,312	2,059	4,572	6,631	2,060	4,487	6,547
ส่งประกาศตำแหน่งว่างงาน	ตำแหน่ง	2,605	1,975	4,580	3,185	2,381	5,566	3,986	2,211	6,197
คนพิการที่ได้งานมาแล้ว	คน	908	2,857	3,765	1,953	2,628	4,581	1,380	2,434	3,814

ที่มา : สำนักงานประกันสังคม (ข้อมูล ณ วันที่ 2 มกราคม 2553)

จากสถิติจำนวนสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไป ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายในการที่จะต้องรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วน 200 คน ต้องจ้างคนพิการ 1 คน เมื่อเทียบกับจำนวนคนพิการที่ได้งานมาแล้ว จะเห็นว่ายังเป็นอัตราส่วนที่น้อย คนพิการส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการจ้างงาน สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากสถานประกอบการส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ส่วนคนพิการกระจายตัวอยู่ทั่วประเทศทำให้ยากลำบากในการเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่ และมีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง รวมทั้งคนพิการเป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเห็นได้จากผลการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2550 พบมีคนพิการจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น ขณะที่สถานประกอบการสามารถกำหนดคุณสมบัติลูกจ้างไว้สูง ทำให้โอกาสในการหางานทำของคนพิการมีน้อยมาก

2.2 วิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงานคนพิการ

2.2.1 ยุคกฎหมายห้ามคนพิการประกอบอาชีพ

ในอดีต (ก่อน พ.ศ. 2518) คนไทยเชื่อว่าความพิการเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งที่เลวร้าย และเป็นเรื่องของบาปกรรม และการให้คนพิการทำงานหนักเป็นการซ้ำเติมคนพิการให้ทุกข์ทรมานมากยิ่งขึ้นถือเป็นการสร้างเวรกรรม ส่งผลในทางลบทำให้คนพิการกลายเป็นคนไม่มีความสามารถ ในการประกอบอาชีพ จึงไม่มีการกระตุ้นให้ลูกหลานที่พิการมีพัฒนาการเช่นเด็กทั่วไป เด็กพิการจะถูกปล่อยให้อยู่เฉยๆ ตามยถากรรม ไม่มีการฝึกให้เด็กพิการทำอะไรๆ เพื่อให้เขาจะได้ช่วยเหลือตนเองได้ เช่น เด็กพิการทางการเคลื่อนไหว เริ่มแรกมีความพิการเพียงเล็กน้อย แต่เนื่องจากไม่ได้รับการฝึกเพื่อพัฒนาร่างกาย กล้ามเนื้อไม่ได้รับฟื้นฟูหรือทำกายภาพบำบัด จึงเดินไม่ได้ จะเห็นว่าสภาพความพิการยิ่งมากขึ้น ซึ่งหากเด็กพิการเหล่านี้ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการของกล้ามเนื้อในระยะแรก ๆ เด็กอาจจะเดินได้ นอกจากนี้ยังคิดว่าเด็กที่พิการไม่สามารถเรียนได้ ประกอบกับ มาตรา 11²⁵ แห่งพระราชบัญญัติการประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ได้มีข้อยกเว้นว่าผู้ปกครองไม่มีความผิดในกรณีไม่ให้เด็กพิการเรียนหนังสือ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมักอ้างกฎหมายฉบับนี้ เกลี่ยกล่อมให้ผู้ปกครองลงนามยินยอมที่จะไม่นำเด็กพิการเข้าเรียน เพื่อที่ผู้ปกครองจะได้ไม่มีความผิดและผู้บริหารสถานศึกษาจะไม่ถูกตำหนิ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูอาจารย์ที่มีความเชื่อดังเดิม จึงปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษาหรือฝึกอาชีพ โดยอ้างว่าแม้แต่คนไม่พิการจำนวนมากก็ยังไม่มีการเรียนหนังสือหรือที่ฝึกอาชีพเลย คนพิการเรียนหนังสือไปก็ไม่มีประโยชน์ อีกทั้งการสอนเด็กพิการมีความยุ่งยากกว่าเด็กทั่วไป และครูไม่มีความรู้ในการสอนคนพิการ จึงไม่พร้อมที่จะสอนเด็กพิการ

อย่างไรก็ตาม มีคนพิการจำนวนหนึ่งที่มีโอกาสได้รับการศึกษาและสามารถทำงานได้ แต่เนื่องจากความเชื่อดังเดิม เจ้าของสถานประกอบการของเอกชน หรือผู้บริหารส่วนราชการ หรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าทำงาน มีกฎหมายหลายฉบับที่ออกมาตามแนว

²⁵ มาตรา 11 “นายอำเภอมีอำนาจยกเว้นเด็กที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ จากการเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา (1) เด็กที่บกพร่องในส่วนกำลังกายกำลังความคิดหรือเป็นโรค (2) เด็กที่อยู่ห่างจากโรงเรียนประถมศึกษาที่ให้เปล่าเกินสองพันเมตร หรือที่ไม่สามารถจะไปถึงโรงเรียนได้ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งที่ไม่มีความสะดวกจะหลีกเลี่ยงได้”

ความเชื่อดั้งเดิม โดยมีการกำหนดให้คนพิการขาดคุณสมบัติที่จะประกอบอาชีพได้ เช่น พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2508 พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 เป็นต้น ผลจากความเชื่อดังกล่าว นอกจากจะไม่มีภาระงานคนพิการแล้ว ยังส่งผลต่อข้าราชการ ลูกจ้าง หรือพนักงาน รัฐวิสาหกิจที่พิการในภายหลังถูกให้ออกจากงานหรือราชการอีกด้วย ทำให้คนพิการต้องทนทุกข์ทรมานอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกายและจิตใจ และเป็นภาระของครอบครัวหรือสังคมที่ต้องเลี้ยงดู

ต่อมาใน พ.ศ. 2482 ความเชื่อใหม่ คือหลักปรัชญาความเชื่อในศักยภาพของคนพิการ ได้เริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยมีสคอลลฟิลด์²⁶ ได้เข้ามาก่อตั้งโรงเรียนสอนคนตาบอดในประเทศไทย ซึ่งเป็นโรงเรียนแห่งแรกที่ทำให้การศึกษาแก่คนพิการ ตามความเชื่อใหม่นี้ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสถานสงเคราะห์เป็นโรงเรียน และรัฐเริ่มความช่วยเหลือโดยจัดบริการให้คนพิการประเภทอื่นในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนสถานสงเคราะห์เป็นโรงเรียนและที่ฝึกอาชีพยังขยายตัวไปอย่างช้าๆ ทำให้คนพิการเริ่มได้รับการศึกษา ฝึกอาชีพและมีงานทำเป็นที่พึ่งตนเองและครอบครัวได้บ้าง

คนพิการในยุคแรก ๆ ที่ได้รับการศึกษาจนสามารถทำงานได้ มักเริ่มทำงานที่มูลนิธิของคนพิการหรือประกอบอาชีพอิสระ เพราะนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการยังไม่เชื่อในความสามารถของคนพิการ ต่อมาเมื่อกรรมการมูลนิธิที่เป็นข้าราชการหรือเป็นเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนเชื่อในความสามารถของคนพิการจึงได้ช่วยหางานให้คนพิการทำทั้งในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชน แต่อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีอุปสรรคอันยิ่งใหญ่สำหรับคนพิการ เพราะคนพิการไม่อาจประกอบอาชีพที่กฎหมายห้าม เช่น ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ เป็นต้น หรือแม้สามารถทำงานในหน่วยงานของรัฐได้ก็ทำได้เฉพาะตำแหน่งลูกจ้างประจำหรือลูกจ้างชั่วคราวเท่านั้น ดังนั้น คนพิการในยุคนี้จึงต้องประกอบอาชีพอิสระหรือ

²⁶มีสคอลลฟิลด์ เดินทางเข้ามาอาศัยในกรุงเทพมหานครในช่วงระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยให้การอบรมสั่งสอนให้คนตาบอดฝึกหัดอ่านและเขียนอักษรเบรลล์ ฝึกทำงานบ้าน และกิจกรรมหลายอย่าง จนกระทั่งมีจำนวนคนตาบอดที่เข้ารับการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีการจัดตั้งเป็นโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพ นับเป็นโรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการแห่งแรกในประเทศไทย พร้อมๆ กับตั้งมูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ ใน พ.ศ. 2482

ทำงานในภาคเอกชนเป็นหลัก แต่คนพิการที่มีงานทำก็ยังมีจำนวนน้อยมาก เพราะมีแต่เฉพาะคนพิการที่มีศักยภาพสูงและสามารถเข้าถึงแหล่งให้บริการความช่วยเหลือเท่านั้นจึงจะได้รับโอกาส²⁷

2.2.2 ยุคกฎหมายเริ่มเปิดโอกาสและส่งเสริมให้คนพิการมีงานทำ

ในช่วงเวลาต่อมาตั้งแต่พ.ศ. 2518 – พ.ศ. 2540 งานด้านคนพิการได้รับการส่งเสริมยิ่งขึ้น และกลุ่มคนพิการก็ได้เรียกร้องให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2497 ซึ่งการเรียกร้องประสบผลสำเร็จ เมื่อพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 เปิดโอกาสให้คนพิการรับราชการได้ โดยการเพิ่มเติมบางวลีเข้าไปในคุณสมบัติต้องห้าม ซึ่งเดิมใช้คำว่า “กายทุพพลภาพ” แก้ไขเป็น “กายทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้”

แม้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 เกี่ยวกับคุณสมบัติในการรับราชการ ซึ่งเปิดโอกาสให้คนพิการรับราชการได้ แต่ในทางปฏิบัติคนพิการยังไม่ได้รับความเป็นธรรมโดยผู้รับสมัครงานและคณะกรรมการสอบคัดเลือกมักตีความว่าคนพิการไม่มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และกลุ่มข้าราชการที่พิการในภายหลังก็ยังคงได้รับผลกระทบ ถูกตั้งกรรมการสอบและให้ออกจากราชการ ต่อมาสมาคมคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการช่วยเหลือให้ข้าราชการที่พิการในภายหลัง และถูกออกจากราชการสามารถกลับเข้ารับราชการใหม่ได้หลายคน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้าราชการครูจำนวนมากที่พิการและได้รับความสงสารเห็นใจจากหัวหน้าจึงไม่ได้ถูกตั้งกรรมการสอบให้ออกจากราชการ แต่ก็ไม่ได้มอบหมายงานให้ทำ

ในยุคนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือบัญญัติพระราชบัญญัติต่างๆ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการการเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 พระราชบัญญัติ

²⁷ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณเฑียร บุญตัน และอัศวพรธร ขวัญขึ้น, อ้างแล้ว *เชิงอรรถที่ 12*, น.46-52.

ทนายความ พ.ศ. 2528 เป็นต้น รวมถึงกฎหมายลำดับรองจำนวน 30 ฉบับเพื่อให้ความคุ้มครองคนพิการมากขึ้น

ต่อมาเมื่อรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ในระหว่าง พ.ศ. 3535 – พ.ศ. 2537 เป็นระยะที่ได้มีการจัดทำแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยออกมาในรูปของกฎกระทรวง และใน พ.ศ. 2538 เป็นระยะที่เริ่มมีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ทำให้สถานประกอบการภาคเอกชนเริ่มจะมีความตื่นตัวและให้ความสนใจในการจ้างงานคนพิการ เนื่องจากตามมาตรา 17 (2) แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนรับคนพิการเข้าทำงานตามอัตราส่วนที่กำหนดในกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ นอกจากนั้นยังกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่มีหน้าที่ต้องรับคนพิการเข้าทำงานแต่ไม่ประสงค์ที่จะรับคนพิการเข้าทำงาน ต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง และตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กำหนดให้สถานประกอบการที่จ้างงานคนพิการมีสิทธินำเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการ มาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามประมวลรัษฎากรได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่จ่ายจริงเพื่อประโยชน์ในการคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ของสถานประกอบการ เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการมีความต้องการที่จะจ้างงานคนพิการมากขึ้น

ต่อมามีมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2537 กำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมการจัดหางาน เป็นต้น ดำเนินการขยายบริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพสำหรับคนพิการ เพื่อยกระดับฝีมือให้คนพิการมีโอกาสเข้าสู่อาชีพมากขึ้น สำนักส่งเสริมและพิทักษ์คนพิการ ที่ได้ทำการสำรวจสถานประกอบการทั่วประเทศที่เข้าข่ายปฏิบัติตามกฎกระทรวงเรื่องการจ้างงานคนพิการของ พบว่า พ.ศ. 2538 นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่ปฏิบัติตามกฎหมายมีจำนวนร้อยละ 48 และจ้างงานคนพิการจำนวน 1,287 คน พ.ศ. 2539 นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ปฏิบัติตามกฎหมายมีจำนวนร้อยละ 49 และจ้างงานคนพิการจำนวน 1,017 คน และพ.ศ. 2540 นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่ปฏิบัติตามกฎหมายมีจำนวนร้อยละ 45 และจ้างงานคนพิการจำนวน 815 คน แสดงให้เห็นว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนเริ่มเปิดโอกาสการทำงานให้คนพิการ แม้ว่านายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนส่วน

ใหญ่เลือกที่จะส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เนื่องจากยังคงไม่เชื่อในศักยภาพของคนพิการในการทำงาน²⁸

คนพิการที่ทำงานในสถานประกอบการของเอกชนได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป หรือกรณีลูกจ้างพิการในภายหลัง สามารถเข้ารับบริการได้ที่ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน ของสำนักงานประกันสังคม ซึ่งทำหน้าที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนงานที่ประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน เพื่อให้คนพิการสามารถกลับเข้าทำงานในตำแหน่งเดิมหรือตำแหน่งใหม่ นอกจากนี้ ลูกจ้างที่พิการถึงขนาดทุพพลภาพเนื่องจากการทำงาน ยังได้รับเงินทดแทนจากกองทุนเงินทดแทนทุกเดือนเป็นเวลา 15 ปี ในอัตราร้อยละ 60 ของค่าจ้างตามมาตรา 26 และ มาตรา 18²⁹ แห่งพระราชบัญญัติเงินทดแทน พ.ศ. 2537 ส่วนลูกจ้างที่พิการถึงขนาดทุพพลภาพอันมิใช่จากการทำงานจะได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้จากกองทุนประกันสังคม³⁰ ร้อยละ 50 ของค่าจ้างตลอดชีวิต ตามพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533 มาตรา 71 ที่กำหนดว่าในกรณีที่ผู้ประกันตนทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงานให้มีสิทธิได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ในอัตราร้อยละห้าสิบของค่าจ้างตามมาตรา 57 ตลอดชีวิต

ยุคนี้ แม้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายโดยเปิดโอกาสให้คนพิการสามารถประกอบอาชีพต่าง ๆ ได้ แต่ถ้อยคำที่ใช้ยังเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยตัวหนังสือ และเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนราชการ พบว่าคนพิการสอบสัมภาษณ์ไม่ผ่านและข้าราชการที่พิการภายหลังส่วนใหญ่ถูกให้ออกจากราชการ มีเพียงบางคนได้กลับเข้ารับราชการอีกครั้งโดยการ

²⁸ วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, มณฑิยา บุญตัน และ อัครพรพรณ ขวัญชื่น, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 12*, น.52-57.

²⁹ มาตรา 18 “เมื่อลูกจ้างประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยหรือสูญหายให้นายจ้างจ่ายค่าทดแทนเป็นรายเดือนให้แก่ลูกจ้างหรือผู้มีสิทธิตามมาตรา 20 แล้วแต่กรณี ดังต่อไปนี้ ...

(3) ร้อยละหกสิบของค่าจ้างรายเดือน สำหรับกรณีที่ลูกจ้างทุพพลภาพ โดยจ่ายตามประเภทของการทุพพลภาพและตามระยะเวลาที่จะต้องจ่ายตามที่กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมประกาศกำหนด แต่ต้องไม่เกินสิบห้าปี”

³⁰ พระราชบัญญัติประกันสังคมเริ่มมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2533 กับสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 20 คนขึ้นไปและในภายหลังได้ขยายออกไปเป็นสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป เมื่อวันที่ 2 เดือนกันยายน 2536 และขยายไปยังสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2545 เป็นต้นไป

ช่วยเหลือจากองค์กรของคนพิการ ส่วนการทำงานในสถานประกอบการของเอกชนนั้น แม้มีกฎหมายที่ส่งเสริมให้คนพิการได้มีงานทำ ก็เป็นเพียงกฎหมายเมตตาธรรมไม่มีสภาพบังคับ ด้วยเหตุนี้ จึงมีสถานประกอบการของเอกชนประมาณร้อยละ 50 ของสถานประกอบการของเอกชนที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องจ้างงานคนพิการเท่านั้นที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งก็เป็นคนพิการที่อยู่ในเมืองใหญ่เท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ ในขณะที่คนพิการจำนวนมากที่อยู่ในชนบทยังไม่ได้ได้รับประโยชน์จากกฎหมายดังกล่าว

2.2.3 ยุคกฎหมายห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 ถึงปัจจุบัน เป็นยุคที่หลักปรัชญาความเชื่อในศักยภาพของคนพิการและหลักปรัชญาความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ได้รับการยอมรับ มีการบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ เกี่ยวกับการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมขึ้น เพื่อคุ้มครองให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองจากรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

ช่วงที่ประเทศไทยประสบวิกฤติในทางการเมืองและวิกฤติทางเศรษฐกิจอันเกิดจากการลดค่าเงินบาท จึงมีการเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับประชาชนสำเร็จ ในระหว่างยกร่างฉบับประชาชนนี้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540) สมาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยได้มีส่วนร่วมเสนอให้มีบทบัญญัติที่เข้ามารองรับ โดยสมาคมพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยได้จัดสัมมนาในเนื้อหาที่เกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 และผู้แทนคนพิการได้เข้าพบประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ นายอุทัย พิมพ์ใจชน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2540 เพื่อขอรับการสนับสนุนให้มีบทบัญญัติตามเนื้อหาที่คนพิการเรียกร้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 ปรากฏว่าได้มีบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ออกมารองรับหลักปรัชญาความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และหลักปรัชญาความเชื่อในศักยภาพของคนพิการ ดังปรากฏในมาตรา 30³¹ มาตรา 43³² มาตรา 55³³ และมาตรา 80³⁴ และเพื่อให้แนวนโยบายพื้นฐานแห่ง

³¹มาตรา 30 วรรคสาม “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของ

รัฐได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาล จึงกำหนดให้รัฐบาลต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการในการนำแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไปปฏิบัติต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาปีละหนึ่งครั้ง ตามมาตรา 88 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และกำหนดให้มีสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อคอยตรวจดูว่าได้มีการนำเอาแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐไปบรรจุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือไม่ ตามมาตรา 89 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สมาชิกของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 99 คน จะมีผู้แทนขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ 2 คน

นอกจากนี้ สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยและสมาคมต่างๆ ของคนพิการได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เนื่องจากแม้ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดให้สถานประกอบการเอกชนที่มีคนงานสองร้อยคนขึ้นไป รับคนพิการที่สามารถเข้าทำงานได้เข้าทำงานทุกสองร้อยคนต่อคนพิการหนึ่งคน แต่กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวมีผลบังคับใช้เฉพาะสถานประกอบการของเอกชนเท่านั้น ทางสภาคนพิการ ฯ และสถานประกอบการ จึงเห็นว่าหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจน่าจะรับคนพิการเข้าทำงานเพื่อเป็นแบบอย่างแก่สถานประกอบการเอกชนด้วย ดังนั้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2540 เรื่องการให้ออกาสคนพิการเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐและรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้ส่วน

บุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้”

³²มาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...”

³³มาตรา 55 “บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

³⁴มาตรา 80 “รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริม ความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน

รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้”

ราชการและรัฐวิสาหกิจถือปฏิบัติให้คนพิการที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ มีสิทธิคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจได้เช่นบุคคลทั่วไป

คนพิการและสภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทย เรียกร้องให้มีการยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับสถานประกอบการของเอกชนที่จ้างงานคนพิการเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ ในทำนองเดียวกับหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน พ.ศ. 2520 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติส่งเสริมการลงทุน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 อีกทั้งผู้นำคนพิการและองค์กรด้านคนพิการยังมีข้อเสนอให้หน่วยงานของรัฐปฏิบัติตามระบบสัดส่วนการจ้างงานเป็นแบบอย่างด้วย มิใช่บังคับแต่เพียงสถานประกอบการของเอกชนให้รับคนพิการเท่านั้น กรณีไม่จ้างงานคนพิการก็ต้องส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ หรือให้สัมปทานสถานที่สำหรับคนพิการจำหน่ายสินค้าหรือบริการ หรือให้หน่วยงานของรัฐจ้างเหมาช่วงงานให้คนพิการด้วยเช่นกันนอกจากนี้ สภาคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทยได้เรียกร้องให้มีกฎหมายส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการเทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม โดยให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2437 เพื่อให้ทำางานอันมีลิขสิทธิ์ด้วยการทำเป็นอักษรเบรลล์ หรือหนังสือเสียง ที่ไม่มุ่งในทางแสวงหากำไร และจัดให้มีบริการสาธารณะทางบกตามแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ โดยเริ่มต้นที่เมืองพัทยาเป็นแห่งแรก ให้คนนำทางคนพิการได้รับยกเว้นค่าโดยสารจ่ายค่าโดยสารเฉพาะคนพิการ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางโดยรถยนต์ รถไฟ หรือเครื่องบิน ให้ผู้นำทางคนตาบอดมีสิทธิขึ้นยานพาหนะ หรือเข้าไปในอาคารสถานที่โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม รวมถึงเก้าอี้ล้อเข็นสำหรับคนพิการด้วย ทั้งนี้เพื่อให้คนพิการมีเสรีภาพในการเดินทาง และไม่ต้องรับภาระมากกว่าคนอื่นในการเดินทางในกรณีจำเป็นต้องมีคนนำทาง หรือผู้นำทางไปด้วย

ยุคนี้ได้นำหลักการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม หลักขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมความเสมอภาค และหลักปรัชญาความเชื่อในศักยภาพของคนพิการมาบัญญัติเอาไว้ในหลายมาตราในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้รัฐธรรมนูญจะได้มีบทบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาความเชื่อในศักยภาพของคนพิการ และหลักปรัชญาความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ แต่ก็ยังคงมีพระราชบัญญัติและระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง หรือถ้อยคำที่เปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้พระราชบัญญัติที่ออกมาในภายหลังก็ยังมีถ้อยคำที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมอย่างชัดแจ้ง

ประกอบกับบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ใช้ดุลพินิจมีความเชื่อดังเดิม ทำให้คนพิการยังถูกจำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ จึงเห็นได้ว่าเจตคติส่งผลต่อการใช้ดุลพินิจในการจำกัดสิทธิคนพิการในการประกอบอาชีพ

การจ้างงานในภาคเอกชน จากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้มีการนำหลักส่งเสริมความเสมอภาคมาใช้เป็นครั้งแรก โดยกำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนต้องจ้างงานคนพิการตามระบบสัดส่วนการจ้างงาน หรือส่งเงินเข้ากองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตามนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องจ้างงานคนพิการ ตามกฎหมายนี้มีเพียงประมาณหนึ่งในสามเท่านั้นที่ปฏิบัติตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ไม่มีสภาพบังคับหรือกฎหมายเมตตาธรรมเท่านั้น

ต่อมา มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งก็ยังคงหลักการเหมือนรัฐธรรมนูญปี 40 โดยมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในบางเรื่อง ในส่วนที่เกี่ยวกับคนพิการ ในมาตรา 30³⁵ คือได้คำว่า "ความพิการ" อย่างชัดเจนอยู่ในรัฐธรรมนูญ อีกมาตราหนึ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการ คือ มาตรา 49 ที่ระบุว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก

มาตรา 54 ที่มีหลักการมาจากมาตรา 55 เดิมของรัฐธรรมนูญปี 2540 ที่ระบุว่าบุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ในแนว "นโยบายแห่งรัฐ" มาตรา 80 ที่ระบุว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านสังคม การสาธารณสุข

³⁵ มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

การศึกษาและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (1) คຸ້ມครองและพัฒนาเยาวชนสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งส่งเสริมและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้ ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่มีการบัญญัติคຸ້ມครองคนพิการให้ชัดเจนขึ้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2550 มีกฎหมายใหม่เกี่ยวกับการคຸ້ມครองคนพิการ ออกบังคับใช้ นั่นคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ประกาศและให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 กันยายน 2550 เป็นต้นไป และยังมีผลให้ยกเลิกพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ด้วย เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ เนื่องจากพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน สมควรกำหนดแนวทางและปรับปรุงวิธีการในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น และกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคຸ້ມครองคนพิการ เพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุสภาพทางกาย หรือสุขภาพ รวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือจากรัฐ ตลอดจนให้รัฐต้องส่งเสริมคนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 หลายประการเพื่อเป็นการคຸ້ມครองคนพิการเพื่อมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม กล่าวคือ เรื่องของการกำหนดคำนียามคำว่า “ผู้ปกครองคนพิการ” ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เปลี่ยนแปลงเป็น “ผู้ดูแลคนพิการ” แทน เพื่อไม่ให้ความหมายซ้ำซ้อนกับคำว่า “ผู้ปกครอง” ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากนี้ ยังได้มีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ เนื่องจากการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการนั้น เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับแผนงานระดับชาติ

ทั้งนี้ยังมีการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยกำหนดให้คณะกรรมการดังกล่าวนี้ ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกกฎกระทรวงในเรื่องต่างๆ ได้แก่ เรื่องของสิทธิรับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยวิธีการทางแพทย์

สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร อัตราส่วนที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐจะต้องจ้างคนพิการเข้าทำงาน

นอกจากนี้ ได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจวินิจฉัยและมีคำสั่งเพิกถอนการกระทำ หรือห้ามมิให้กระทำการที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ นอกจากนี้ มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ โดยมีการให้สิทธิคนพิการนั้นสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการที่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ออกกฎกระทรวง กำหนดลักษณะอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือบริการสาธารณะอื่นๆ ที่จะต้องมีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะแก่คนพิการ

ทั้งนี้ เจ้าของอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ หรือผู้ให้บริการสาธารณะนั้น ที่จะต้องจัดอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับคนพิการ ก็จะได้รับยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของเงินค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ก็มีการกำหนดมาตรการเชิงลงโทษแก่นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ไม่รับคนพิการเข้าทำงาน หรือไม่ส่งเงินเข้ากองทุน หรือไม่ให้สัมปทาน หรือจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าและบริการ จัดจ้างเหมาะสมงานแก่คนพิการ และมีการกำหนดมาตรการให้รางวัลแก่นายจ้างที่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนด ทั้งนี้ เพื่อจูงใจให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายนี้

มาตรการที่สำคัญประการหนึ่งของกฎหมายฉบับนี้ คือ การกำหนดให้เลขาธิการมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้อายัดทรัพย์สินของนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งไม่ส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 34 จะเห็นการมีมาตรการดังกล่าวนี้ทำให้กฎหมายฉบับนี้ ซึ่งแม้จะไม่มีบทลงโทษทางอาญา มีสภาพบังคับมากขึ้นกว่าพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ฉบับเดิม ที่เป็นเพียงกฎหมายในการส่งเสริมแต่ไม่มีสภาพบังคับ ถือเป็นการบังคับให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายมากขึ้น

มาตรการในการแก้ปัญหาการจ้างงานคนพิการ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

1. การส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค (affirmative action)³⁶

³⁶คำว่า “affirmative action” มักจะปรากฏมากในกฎหมายประเภทส่งเสริมสิทธิพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกาและในยุโรป อาจใช้คำอื่น ที่มีความหมายไปในทางเดียวกัน เช่น

การจัดอุปสรรคเพื่อความเสมอภาคบางครั้งไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการส่งเสริมความเสมอภาค เพื่อช่วยให้คนพิการได้รับประโยชน์ตามสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับบุคคลอื่น อีกทั้ง แม้ได้มีมาตรการจัดอุปสรรคในการทำงานของคนพิการในสถานประกอบการของเอกชนต่าง ๆ แล้วก็ตาม หากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนยังเชื่อว่าการจ้างงานคนทั่วไปดีกว่าการจ้างงานคนพิการ โอกาสที่คนพิการจะได้งานทำก็ย่อมมีน้อย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการส่งเสริมความเสมอภาค ซึ่งในประเทศไทยนั้นได้มีการนำหลักส่งเสริมความเสมอภาคมาใช้เป็นครั้งแรกกับการจ้างงานในภาคเอกชนตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยให้มีการจ้างงานตามระบบสัดส่วน

1.1 การจ้างงานคนพิการตามระบบสัดส่วน (Quota System)

แนวความคิดการนำระบบสัดส่วน (Quota System) เพื่อคุ้มครองโอกาสในการมีงานทำได้ริเริ่มในประเทศยุโรป โดยครั้งแรกใช้กับทหารที่พิการจากสงครามต่างๆ เพื่อให้คนพิการได้มีงานทำ ต่อมาได้ขยายไปประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเหตุผลสำคัญที่ประเทศต่างๆ นำระบบนี้มาใช้ในการจ้างงานคนพิการ เนื่องจากเห็นว่าต้องกำหนดมาตรการพิเศษทางกฎหมายในการส่งเสริมจ้างงานคนพิการ เพื่อคุ้มครองการทำงานของคนพิการ และสร้างความเสมอภาคในโอกาสให้กับประชาชน ทำให้ตลาดแรงงานของคนพิการเดินหน้าไปได้ เป็นการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ซึ่งการสนับสนุนให้คนพิการมีงานทำเป็นการให้โอกาสทางสังคมที่ดีที่สุดแก่คนพิการ เนื่องจากคนพิการมีข้อจำกัดไม่สามารถเผชิญหน้ากับการแข่งขันในการเข้าทำงานกับแรงงานทั่วไปได้ ดังนั้นระบบโควตาจะช่วยให้คนพิการพึ่งพาตนเองได้³⁷

มาตรการส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาคทางหนึ่งที่รัฐนำมาใช้ เพื่อช่วยเหลือคนพิการ คือ กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน โดยมีการกำหนดว่าสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐใดบ้างที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายที่มีหน้าที่จะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน ซึ่งเป็นมาตรการอย่างหนึ่งใน

“positive discrimination” หรือ “positive measures” ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายหรือนโยบายที่ช่วยทำให้ผู้ที่อยู่ในสภาพเสียเปรียบในสังคมสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป เป็นการเลือกปฏิบัติในทางบวกหรือการให้แต้มต่อแก่ผู้ที่เสียเปรียบเพื่อให้เกิดผลที่เท่ากัน

³⁷ คู่มือกฎหมายการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, “สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ” (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์), 2552, น.25.

การช่วยเหลือคนพิการให้มีอาชีพได้มากขึ้น เพราะหากไม่มีกฎหมายบังคับแล้ว นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการ หรือหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ มักจะหลีกเลี่ยงการจ้างงานคนพิการ เนื่องจากเห็นว่าคนพิการนั้นเป็นภาระขององค์กรและมีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำกว่าคนปกติทั่วไป โดยมีการบัญญัติเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการตามระบบสัดส่วนไว้ใน มาตรา 33³⁸ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 บัญญัติให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐ รับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสม แต่หากมีเหตุจำเป็นไม่สามารถรับคนพิการเข้าทำงานได้ กฎหมายได้บัญญัติบังคับให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการต้องจ่ายเงินเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแทนการจ้างงานคนพิการ ตามมาตรา 34³⁹ และหากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการหรือหน่วยงานรัฐ ไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงาน และไม่จ่ายเงินเข้ากองทุน อีกทางเลือกคือจะต้องดำเนินการให้สัมปทาน จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ

³⁸มาตรา 33 “เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ หรือหน่วยงานของรัฐ รับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน

³⁹มาตรา 34 “นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่มีได้รับคนพิการเข้าทำงานตามจำนวนที่กำหนดตามมาตรา 33 ให้ส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 24 (5) ทั้งนี้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐ จะต้องนำส่งเข้ากองทุน

นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่ต้องส่งเงินเข้ากองทุนตามวรรคหนึ่ง แต่มิได้ส่ง ส่งล่าช้า หรือส่งไม่ครบถ้วน ให้เสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งของจำนวนเงินที่ยังไม่ได้ส่งเข้ากองทุน

นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งรับคนพิการเข้าทำงานหรือส่งเงินเข้ากองทุนตามวรรคหนึ่ง มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินที่จ่ายให้แก่คนพิการหรือส่งเข้ากองทุน แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด”

จัดจ้างเหมาะสมช่วยงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการแทน ตามมาตรา 35⁴⁰ มิฉะนั้นจะมีโทษตามกฎหมาย

เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการตราอนุบัญญัติประกอบพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 อย่างครบถ้วน ในระหว่างนี้จึงต้องใช้กฎหมายเดิมบังคับ ตามมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่กำหนดให้บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติ การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ยังคงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งตามมาตรา 17 (2) แห่งพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้มีการออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับการจ้างงานคนพิการ กล่าวคือ กฎกระทรวง (พ.ศ.2537) ที่กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่มีลูกจ้างตั้งแต่สองร้อยคนขึ้นไป ต้องรับคนพิการเข้าทำงาน ในอัตราคนพิการหนึ่งคนต่อลูกจ้างทุกสองร้อยคน และเศษของสองร้อยคน ถ้าเกินหนึ่งร้อยคนต้องรับคนพิการหนึ่งคน ซึ่งคนพิการที่จะเข้าสู่สถานประกอบการจะต้องมีความสามารถในการทำงานตามตำแหน่งนั้นด้วย อย่างไรก็ตาม นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนที่อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องจ้างงานคนพิการตามกฎหมายนี้ มีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่ปฏิบัติตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นกฎหมายที่เสมือนเป็นนโยบายของรัฐเท่านั้นยังไม่มีสภาพบังคับมากเท่าใดนัก

จะเห็นว่าตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีการกำหนดให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาอยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ด้วย ซึ่งแต่เดิมตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนเท่านั้นที่ต้องรับคนงานที่พิการเข้าทำงานตามระบบสัดส่วน เห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากคนพิการบางคนก็มีความรู้ความสามารถเพียงพอ ที่จะเข้า

⁴⁰มาตรา 35 “ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 หรือนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่รับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา 33 และไม่ประสงค์จะส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา 34 หน่วยงานของรัฐ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นอาจให้สัมปทาน จัดหาสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาะสม แรงงาน ฝึกงาน หรือให้การช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการ หรือผู้ดูแลคนพิการแทนก็ได้ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนดในระเบียบ

ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อปฏิบัติราชการให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติได้เช่นกัน ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐก็ควรทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่องค์กรเอกชนในการรับคนพิการเข้าทำงานตามที่กฎหมายกำหนด

1.2 การให้ประโยชน์ในทางภาษี

ในการประกอบกิจการต่างๆ นั้น หากสามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากก็จะทำให้มีกำไรมากขึ้น ซึ่งการจ่ายภาษีก็เป็นภาระอย่างหนึ่งที่กิจการต่างๆ จะต้องชำระ ดังนั้นจึงมีการกำหนดมาตรการบางประการเพื่อเป็นการจูงใจให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการยินยอมรับคนพิการเข้าทำงาน คือการให้ประโยชน์ทางภาษีโดยกำหนดให้นายจ้างเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนที่กฎหมายกำหนด มีสิทธิได้รับการยกเว้นภาษี ซึ่งถือว่าเป็นอีกมาตรการหนึ่งที่จะส่งเสริมให้คนพิการได้มีโอกาสประกอบอาชีพเหมือนคนทั่วไปในสังคม

เดิมในพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 มาตรา 18 วรรค 2 ได้กำหนดให้ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการของเอกชนซึ่งรับคนพิการเข้าทำงานตามอัตราส่วนที่กฎหมายกำหนด มีสิทธินำเงินค่าจ้างที่จ่ายให้แก่คนพิการมาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามประมวลรัษฎากรได้เป็นสองเท่าของจำนวนที่จ่ายจริง

ตามความพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ เพื่อเอื้อให้มีผลต่อการจ้างงานคนพิการ สรุปได้ดังนี้

1. นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการที่จ้างคนพิการเข้าทำงานมากกว่าร้อยละ หกสิบของลูกจ้างในสถานประกอบการนั้น โดยมีระยะเวลาการจ้างเกินกว่าร้อยละแปดสิบวันในปีภาษีใด มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเงินได้ในปีภาษีนั้น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด
2. นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งรับคนพิการเข้าทำงาน หรือส่งเงินเข้ากองทุน มีสิทธิได้รับยกเว้นภาษีเป็นร้อยละของจำนวนเงินค่าจ้างที่จ่ายให้คนพิการ หรือเงินที่ส่งเข้ากองทุนแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด

2. หลักการใช้มาตรการบังคับทางสังคม (social sanction)

บางครั้งมาตรการในทางกฎหมายอาจจะใช้ไม่ได้ไม่ด้นัก เนื่องจากผู้ประกอบการอาจยังไม่ได้รับผลกระทบมากมายเท่าใดนัก เนื่องจากนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการรายใหญ่ อาจเลือกที่จะส่งเงินเข้ากองทุนแทนการจ้างงานคนพิการ เพราะเห็นว่าเป็นเงินเพียง

เล็กน้อยเมื่อเทียบกับรายได้ของกิจการ หรือกรณีที่ต้องเสียค่าปรับจากการกระทำผิดกฎหมายก็ย่อมไม่ส่งผลต่อกิจการของนายทุนใหญ่ๆ ดังนั้นนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการส่วนใหญ่จึงไม่เห็นความสำคัญของการรับคนพิการเข้าทำงาน และไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย จึงมีมาตรการอีกประการหนึ่งที่เข้ามาเสริมเพื่อเป็นการขจัดอุปสรรคในการประกอบอาชีพของคนพิการ คือการใช้มาตรการลงโทษทางสังคม เช่น การให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ มีอำนาจประกาศโฆษณาข้อมูลการปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการสร้างหลักประกันให้สิทธิของคนพิการเท่าเทียมกับคนทั่วไป เพื่อให้เกิดการสื่อสารสังคม กระแส และการบังคับทางสังคม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่มีการรักษาภาพลักษณ์ให้ดูดีในสายตาของผู้อื่น หากกิจการใดถูกรายงานว่าไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือกระทำการที่ไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ย่อมส่งผลต่อภาพลักษณ์ของธุรกิจ ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการดำเนินการของธุรกิจ ทำให้ผู้ประกอบการต่างๆ เลือกที่จะปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นการช่วยส่งเสริมให้คนพิการได้ประกอบอาชีพอีกทางหนึ่ง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 39 กำหนดให้มีการรายงานการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33⁴¹ มาตรา 34⁴² มาตรา 35⁴³ ต่อสาธารณชนอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อให้เป็นการประกาศต่อสังคมให้รับรู้ถึงพฤติกรรมขององค์กรธุรกิจแต่ละประเภทว่าธุรกิจใดบ้างที่หลีกเลี่ยงกฎหมาย หรือไม่ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม แล้วให้มาตรการทางสังคมเป็นตัวบังคับให้สถานประกอบการเหล่านั้นยอมรับคนพิการเข้าทำงานมากขึ้น

3. การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (anti discrimination)

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักการห้ามเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ไว้ในมาตรา 15, มาตรา 16 และ มาตรา 17 ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

จะเห็นว่ากฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติฉบับแรกที่มีการบัญญัติเกี่ยวกับหลักการห้ามเลือกปฏิบัติในทางการกระทำหรือพฤติกรรม ไว้อย่างชัดเจน ส่วนหลักการ

⁴¹ มาตรา 33 อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 38.

⁴² มาตรา 34 อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 39.

⁴³ มาตรา 35 อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 40.

ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น เป็นบทบัญญัติที่เป็นการห้ามเลือกปฏิบัติในแง่ของกฎหมายหรือทางนิตินัย กล่าวคือ ห้ามมีการออกกฎหมายในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติแก่บุคคลไม่ว่าจะโดยอ้างเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ครอบคลุมไปถึงการห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการกระทำหรือทางพฤตินัย นับเป็นวิวัฒนาการทางกฎหมายที่เป็นประโยชน์สำหรับคนพิการ เนื่องจากเป็นช่องทางให้คนพิการสามารถได้รับสิทธิประโยชน์ทางสังคมได้เทียบเท่ากับคนอื่น ๆ ในสังคม

2.3 การห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานคนพิการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 บัญญัติเกี่ยวกับหลักการห้ามเลือกปฏิบัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 15 ที่บัญญัติว่า “การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการจะกระทำมิได้

การกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามวรรคหนึ่งให้หมายความรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำที่แม้จะมีได้มุ่งหมายให้เป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คนพิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วย

การเลือกปฏิบัติที่มีเหตุผลทางวิชาการ จารีตประเพณี หรือประโยชน์สาธารณะ สนับสนุนให้กระทำได้ตามความจำเป็นและสมควรแก่กรณี ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง แต่ผู้กระทำการนั้นจะต้องจัดให้มีมาตรการช่วยเหลือเยียวยา หรือรักษาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์แก่คนพิการตามความจำเป็นเท่าที่จะทำได้”

การกระทำที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการไม่ว่าจะเป็นการเลือกปฏิบัติในด้านใด เช่น ด้านการศึกษา การบริการ การแพทย์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การจ้างงาน ฯลฯ หากการกระทำดังกล่าวเกิดจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความพิการ จะกระทำไม่ได้

การเลือกปฏิบัติที่จะศึกษาในที่นี้คือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงาน ซึ่งหากคนพิการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานโดยมีสาเหตุมาจากความพิการ ก็จะได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ โดยคนพิการผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำดังกล่าวมีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนการกระทำ หรือมิให้กระทำการนั้นได้ ตามความใน มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550

มาตรา 16 บัญญัติว่า “คนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการตามมาตรา 15 มีสิทธิร้องขอต่อ คณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้ คำสั่งของ คณะกรรมการให้เป็นที่สุด

การร้องขอตามวรรคหนึ่ง ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้ร้องในอันที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายฐาน ละเมิดต่อศาลที่มีเขตอำนาจ โดยให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายอย่างอื่น อันมิใช่ตัวเงินให้แก่ คนพิการที่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้ และหากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ นั้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ศาลจะกำหนดค่าเสียหายในเชิง ลงโทษให้แก่คนพิการไม่เกินสี่เท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงด้วยก็ได้

หลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอ และการวินิจฉัยตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตาม ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

นอกจากกฎหมายฉบับนี้จะให้สิทธิคนพิการที่ได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจาก การกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ มีสิทธิร้องขอต่อ คณะกรรมการให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้ามมิให้กระทำการนั้นได้แล้ว ยังบัญญัติไว้ใน มาตรา 17 ว่าในการใช้สิทธิตามมาตรา 16 คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการอาจขอให้องค์กรด้าน คนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ร้องขอหรือฟ้องคดีแทนได้ การคุ้มครองคนพิการมากขึ้น เนื่องจาก คนพิการนั้นมีข้อจำกัดในการประกอบกิจกรรมต่างๆ อาจทำให้เกิดความไม่สะดวกในการใช้สิทธิ และคนพิการอาจไม่ทราบถึงหลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอที่ถูกต้องเหมือนเช่นที่องค์กรด้าน คนพิการ ซึ่งย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจที่ดีกว่าคนพิการอยู่แล้ว เพื่อช่วยเหลือให้คนพิการ สามารถได้รับความคุ้มครองให้ปราศจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมได้อย่างแท้จริง

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีตามมาตรา 16 วรรคสอง ไม่ว่าคนพิการเป็นผู้ฟ้องเองหรือ องค์กรด้านคนพิการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ฟ้องแทน ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียม เป็นการช่วยเหลือ คนพิการให้เข้ามาใช้สิทธิเรียกร้องในกรณีที่ถูกลเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมได้มากขึ้น โดยคน

พิการซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ หรือประกอบอาชีพในระดับที่มีอัตราค่าจ้างแรงงานค่อนข้างน้อย ทำให้คนพิการเหล่านี้ไม่ต้องกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี

หลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอ และการวินิจฉัย ซึ่งมาตรา 16 กำหนดว่าให้ เป็นไปตามให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ต่อมาคณะกรรมการได้มีระเบียบ คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการ ร้องขอ และการวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อ คนพิการ พ.ศ. 2552 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 16 ประกอบ มาตรา 11 แห่ง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้⁴⁴

1. ให้มีคณะกรรมการจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ ประกอบด้วย ประธานอนุกรรมการ ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกระทรวงแรงงาน ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุขเป็นอนุกรรมการโดยตำแหน่ง อนุกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจากบุคคลที่องค์การคนพิการแต่ละประเภทเสนอ จำนวน 7 คน อนุกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอื่นซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งจำนวน 7 คน โดยมีอำนาจหน้าที่ เสนอแนะนโยบาย แนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการจัดการเลือกปฏิบัติ เสริมสร้างความ ตระหนักรู้ถึงสิทธิต่างๆ ที่คนพิการพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปตามกฎหมาย ไกล่เกลี่ย กรณียพิพาทก่อนมีการวินิจฉัยร้องขอ รวมทั้งไกล่เกลี่ยในกรณีดำเนินการในระดับหน่วยงานหรือ จังหวัดแล้วแต่ไม่สำเร็จ และอาจแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยปฏิบัติหน้าที่แทนได้ รวบรวมข้อเท็จจริงและ จัดทำการวินิจฉัยในกรณีที่พิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดกระทำการซึ่งมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ แล้วเสนอการวินิจฉัยนั้นต่อ คณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยและมีคำสั่งชี้ขาดในกรณีพิพาทนั้น และอาจมอบหมายให้พนักงาน เจ้าหน้าที่รับผิดชอบสำนวนเพื่อดำเนินการแทนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ และประกาศกำหนดแบบ คำร้องขอ สัญญาประนีประนอม หรือวิธีปฏิบัติอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบนี้

2. กำหนดวิธีการร้องขอโดยให้คนพิการที่ได้รับความเสียหายหรือจะได้รับความเสียหายจากการกระทำที่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ หรือผู้ดูแลคนพิการในกรณีที่คนพิการ เป็นผู้เยาว์ คนเสมือนไร้ความสามารถหรือคนไร้ความสามารถ หรือในกรณีที่คนพิการมีสภาพ

⁴⁴ คู่มือกฎหมายการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 37, น.71-73.

ความพิการไม่สามารถไปร้องขอด้วยตนเองได้ หรือองค์กรด้านคนพิการหรือบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจจากคนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการ ให้ดำเนินการร้องขอแทน โดยร้องขอเป็นหนังสือ หรือส่งทางไปรษณีย์ หรือด้วยวาจา หรือด้วยวิธีการอื่นใด เพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการวินิจฉัย และมีคำสั่งตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้ โดย

1) ในกรุงเทพมหานครให้ร้องขอต่อสำนักงาน หรือหน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมที่อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการประกาศกำหนด หรือหน่วยงานอื่น ตามที่เลขาธิการประกาศกำหนด

2) ในจังหวัดอื่นให้ร้องขอต่อสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหรือหน่วยงานอื่น ตามที่ผู้ว่าราชการการประกาศกำหนด

3. กำหนดวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้หน่วยงานซึ่งรับการร้องขอดำเนินการรับเรื่องลงสารบบตามประเภทของข้อพิพาทและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง พร้อมทั้งเสนอข้อคิดเห็นต่อหัวหน้าหน่วยงาน ส่งเรื่องให้จังหวัดเพื่อเสนอคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำจังหวัดหรือกรุงเทพมหานครดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงภายในสามสิบวัน เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการต่อไป ในการรวบรวมข้อเท็จจริงพร้อมความคิดเห็นต่อคณะกรรมการโดยเร็ว แต่ต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีชี้แจงเป็นหนังสือและแสดงพยานหลักฐานประกอบคำชี้แจงของตนตามควรแก่กรณี และอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับผิดชอบสำนวนดำเนินการตรวจสอบและแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาการร้องขอ จะต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีแสดงพยานหลักฐานของฝ่ายตนภายในระยะเวลาที่กำหนด ถ้าคู่กรณีไม่ได้ปฏิบัติภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าคู่กรณีที่ไม่ได้แสดงพยานหลักฐานนั้น หรือไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุน ยอมรับข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง

4. การไกล่เกลี่ย ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาชีวิตคนพิการประจำจังหวัด หรือคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการเห็นว่าในระหว่างรวบรวมข้อเท็จจริง ถ้าจัดให้มีการประนีประนอมกันแล้วจะทำให้ข้อพิพาทระงับโดยเร็ว ให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีการไกล่เกลี่ยโดยเร็ว ทั้งนี้อาจจัดให้มีคณะบุคคลทำการไกล่เกลี่ยก็ได้

5. แนวทางวินิจฉัยของคณะกรรมการ โดยอย่างน้อยต้องมีรายการต่างๆ ได้แก่ ชื่อผู้ร้องขอ หน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดที่เป็นเหตุแห่งการร้องขอ เหตุแห่งการร้องขอ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในเรื่องที่มีการร้องขอ คำสั่งให้หยุดการ

กระทำหรือกระทำการให้เหมาะสม (ถ้ามี) คำสั่งของคณะกรรมการให้เป็นที่สุด โดยก่อน คณะกรรมการจะมีการวินิจฉัยและออกคำสั่ง อาจมอบหมายให้คณะกรรมการ หรือสำนักงาน หรือหน่วยงานของรัฐ หรือบุคคลอื่นใด ดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงหรือไต่ถามถ้อยคำก็ได้ เมื่อ คณะกรรมการได้มีการวินิจฉัยและออกคำสั่งแล้ว ให้สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการแห่งชาติเสนอคำวินิจฉัยและคำสั่งต่อประธานกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการแห่งชาติ หรือบุคคลที่ประธานกรรมการมอบหมาย เพื่อพิจารณาลงนามในการวินิจฉัย และออกคำสั่งแล้วแจ้งให้คู่กรณีทราบต่อไป

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมนั้นหากเกิดขึ้นในกรณีของการจ้างงานคนพิการ คนพิการที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อ คนพิการตามมาตรา 15 มีสิทธิร้องขอต่อคณะกรรมการ ให้มีคำสั่งเพิกถอนการกระทำหรือห้าม มิให้กระทำการนั้นได้เช่นกัน เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครองคนพิการจากการเลือก ปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมไว้ทุกด้าน ดังนั้นหากคนพิการไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจ้างงานแล้ว ก็ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้ด้วย

ทั้งนี้ ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการร้องขอ และการวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำในลักษณะที่เป็นการ เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ พ.ศ. 2552 ก็มีการระบุนิยามของคำว่า “การเลือก ปฏิบัติ” หมายความว่า การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติ ของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็น ธรรมต่อคนพิการ และให้หมายความรวมถึงการกระทำหรืองดเว้นกระทำใดที่กระทบต่อคนพิการ แม้จะไม่มีเจตนาหมายเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการโดยตรง แต่ผลของการกระทำนั้นทำให้คน พิการต้องเสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับเพราะเหตุแห่งความพิการด้วย⁴⁵

จะเห็นว่าการนิยาม การเลือกปฏิบัติ ตามระเบียบดังกล่าวเป็นการนิยามกว้างๆ ตามแนวของระบบกฎหมาย Civil Law ที่ผู้ใช้กฎหมายต้องใช้การตีความเพื่อนำมาปรับใช้กับ กรณีพิพาทที่เกิดขึ้น ไม่มีการระบุอย่างชัดเจนว่าการกระทำใดบ้างเป็นการกระทำที่ถือว่าเป็นการ

⁴⁵ ภาคผนวก ข ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการร้องขอ และการวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำในลักษณะที่เป็นการ เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ พ.ศ. 2552

เลือกปฏิบัติต่อคนพิการ และยังเป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งออกใช้บังคับ จึงน่าจะต้องใช้เวลาในการปรับใช้กันต่อไป

ส่วนการกระทำใดที่จะถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงาน คนพิการบ้างนั้น กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กล่าวไว้ และหากพิจารณาถึงกฎหมายฉบับอื่นของประเทศไทยแล้ว ก็ไม่ได้กำหนดไว้เช่นกัน แต่ในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ และได้บัญญัติถึงการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในการจ้างงานไว้อย่างชัดเจน โดยมีการบัญญัติว่า กรณีใดบ้างที่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในการจ้างงาน ทำให้คนพิการทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตนได้อย่างแน่นอนว่า หากถูกกระทำในลักษณะใดจะถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงาน โดยไม่ต้องมีการโต้แย้งกับเกิดขึ้นอีก เพราะมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างแจ่มชัดแล้ว ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวต่อไปในบทที่ 4 ว่าด้วย กฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในการจ้างงานคนพิการ ต่อไป